

1. INLEIDING

Sinds 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (verder: Wmo) van kracht. De Wmo heeft als doelstelling deelname aan de maatschappij door alle burgers. De taak om deze doelstelling te bereiken is neergelegd bij de gemeente. De filosofie hierachter is dat ondersteuning van burgers bij hun maatschappelijke participatie dicht bij die burger plaats moet hebben, om op die manier optimaal in te kunnen spelen op behoeften die lokaal leven. Het doel van de Wmo – deelname aan de maatschappij door alle burgers – is meteen het doel van het Wmo-beleid in Montferland.

De Wmo vervangt een aantal wetten. Het betreft de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg), de Welzijnswet en een gedeelte van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz).

1.1 Invoering Wmo in Montferland

De gemeente Montferland voert de Wmo in twee tranches in. De eerste tranche heeft betrekking op de verplichting hulp bij het huishouden. In de zomer van 2006 heeft de gemeenteraad van Montferland het beleid voor de individuele verstrekkingen vastgesteld. Hieronder vallen hulp bij het huishouden (vanuit de Awbz) en woon- en vervoersvoorzieningen en rolstoelen (vanuit de Wvg). In 2006 zijn de beleidskeuzen geïmplementeerd. Op 2 januari 2007 is het Wmo-loket van de gemeente Montferland geopend.

De tweede tranche van de invoering van de Wmo betreft de vaststelling van het gemeentelijk Wmo-beleid. Dit gaat over alle prestatievelden van de Wmo, waarin de gemeente beleid tot ondersteuning moet vaststellen. De gemeente heeft de taak om de richting voor de uitvoering van de Wmo eens in de vier jaar vast te leggen. Vóór 2008 dient zo'n plan voor de eerste keer te worden vastgesteld. De inhoud ervan heeft betrekking op negen prestatievelden.

1.2 Kadernota

Bij wijze van start van de Wmo wordt het beleid door middel van een kadernota vastgesteld. Dit betekent dat op hoofdlijnen richting wordt gegeven aan de wijze waarop de Wmo in Montferland de komende jaren gestalte zal krijgen. Uitwerking en implementatie van deze hoofdlijnen heeft plaats vanaf 2008. Met deze kadernota wordt aan het college van burgemeester en wethouders in feite de opdracht verleend om de richting die wordt bepaald in de komende vier jaar uit te werken in concrete actiepunten. Dit zal gebeuren in samenspraak met cliënten en instellingen.

1.3 Kernthema's

De Wmo bestaat dus uit negen prestatievelden. Op deze prestatievelden dient de gemeente beleid te formuleren en (doen) uitvoeren. De Wmo is inhoudelijke dus een zeer omvangrijke wet. Vanuit een oogpunt van samenhang en efficiency is ervoor gekozen om niet ieder voor prestatieveld afzonderlijk beleid te formuleren. Het beleid wordt geformuleerd aan de hand van vijf kernthema's. Deze kernthema's vormen het hart van het gemeentelijk Wmo-beleid. Binnen de thema's worden prestatievelden die een sterke onderlinge samenhang kennen integraal behandeld. De volgende thema's worden onderscheiden:

- Leefbaarheid (prestatieveld 1)
- Opvoeding (prestatieveld 2)
- Mantelzorg en vrijwilligerswerk (prestatieveld 4)
- Individuele participatie (prestatievelden 3, 5 en 6)
- Maatschappelijke opvang (prestatievelden 7, 8 en 9)

1.4 Leeswijzer

De opbouw van deze nota is als volgt. In het volgende hoofdstuk wordt een stand van zaken gegeven van de Wmo. In hoofdstuk 3 worden uitgangspunten voor het gemeentelijk Wmo-beleid verwoord. In de daarop volgende hoofdstukken worden de kernthema's inhoudelijk behandeld. Daarna wordt ingegaan op de wijze waarop cliëntparticipatie in Montferland is en wordt vormgegeven. De financiële paragraaf komt daarna aan de orde. Daarna wordt bepaald hoe de evaluatie van het gemeentelijk Wmo-beleid gestalte krijgt.

2. MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING: STAND VAN ZAKEN

De Wmo is een nieuwe wet. Maar het is natuurlijk niet zo dat er gemeentelijk tot nu toe niets gebeurde aan maatschappelijke ondersteuning. De Wmo vervangt de Welzijnswet, de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) en een gedeelte van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz). Met name de eerste twee van deze wetten kenden al een overwegende verantwoordelijkheid voor de gemeente. Nieuw is de verstrekking van hulp bij het huishouden, dat voorheen als huishoudelijke verzorging onder de Awbz viel.

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de betekenis van de Wmo voor Montferland. Dit gebeurt in eerste instantie door inzicht te geven in de demografische gegevens en trends in de bevolkingssamenstelling. Tevens worden knelpunten maar ook kansen genoemd, waarmee de gemeente bij de ondersteuning van mensen met een beperking nieuwe impulsen kan geven.

2.1 Demografische gegevens en trends

De mate waarin een beroep wordt gedaan hangt sterk samen met de samenstelling van de bevolking. Daarom wordt hier kort stilgestaan bij demografische gegevens van de gemeente¹.

Ook in Montferland zal er een vergrijzing optreden: in 2004 was 27% van de bevolking 55+, terwijl dat in 2015 34% zal zijn. De ontgroening zet veel minder krachtig voort: van 29% in 2004 naar 28% in 2015. Met name de vergrijzing leidt potentieel tot een grotere aanspraak op de Wmo.

2.2 Bestaande activiteiten

Er worden al veel activiteiten uitgevoerd die onder de paraplu-term Wmo vallen. Deze activiteiten worden in veel gevallen door de gemeente ondersteund. Maar soms ook heeft de gemeente niet of nauwelijks een rol bij activiteiten die door het maatschappelijk veld worden uitgevoerd. In de behandeling van de verschillende kernthema's wordt aangegeven welk aanbod er op het gebied van de Wmo al is.

2.3 Knelpunten

In de uitvoering van activiteiten worden knelpunten gezien die in het verleden zijn ontstaan. Deze knelpunten worden hieronder genoemd. De komst van de Wmo is bij uitstek een moment om deze knelpunten te signaleren én om hier adequaat mee om te gaan.

Definitie leefbaarheid en wijk- en kerngericht werken

Leefbaarheid is 'hot'. Zowel landelijk als lokaal wordt leefbaarheid meer en meer gezien als een speerpunt. Gesignaleerd wordt dat iedereen een voorstelling heeft bij wat leefbaarheid inhoudt of in zou moeten houden. Knelpunt hierbij is echter dat leefbaarheid niet helder is gedefinieerd. Dit leidt mogelijk tot uiteenlopende verwachtingen, misverstanden en uiteindelijk tot teleurstellingen. Het is zaak om een heldere definitie te geven, gekoppeld aan concrete doelen.

Jeugd/preventie/opvoeding

Een landelijk gesignaleerd knelpunt inzake de jeugdzorg geldt ook voor de gemeente Montferland: het aantal instellingen dat is betrokken bij dit prestatieveld is haast onuitputtelijk. Grenzen van het gemeentelijk primaat zijn niet helder en vloeien over in het primaat van andere bestuursorganen. Ook de verhouding tussen de verantwoordelijkheid van ouders/opvoeders en bv. de gemeente zijn niet scherp gesteld.

Vraagontwikkeling

De vraag naar ondersteuning neemt steeds verder toe. Dit geldt bijvoorbeeld voor de druk op mantelzorgers, maar ook op de gemeente. Daarnaast zijn bepaalde doelgroepen, zoals bijvoorbeeld personen in een sociaal isolement en mantelzorgers moeilijk te vinden, waardoor een dialoog moeilijk op gang kan worden gebracht.

¹ Gegevens ontleend aan visie op de woningbouw 2005 – 2015 van de gemeente Montferland, Woningstichting Bergh en Laris Wonen en Diensten

Belemmeringen mantelzorgers

Alhoewel steeds actiever wordt ingezet op ondersteuning van mantelzorgers, ondervindt deze groep belemmeringen bij de invulling van ondersteunende werkzaamheden. Mantelzorgers hebben bv. ook een eigen huishouden waarin zij een 'zorgtaak' vervullen, zij worden wettelijk belemmerd indien zij de zorgbehoevende bij hen willen laten inwonen, etc etc.. Deze belemmeringen komen het belangrijke werk dat mantelzorgers uitvoeren voor anderen niet ten goede.

Verplichtingen gemeente i.r.t. beschikbare budgetten

Met de huishoudelijke verzorging heeft de gemeente er een open einderegeling bij gekregen. Dit terwijl de budgetten die hiervoor beschikbaar worden gesteld geen vetpot zijn. Dit betekent dat ten behoeve van het gemeentelijk Wmo-beleid keuzen moeten worden gemaakt, terwijl iedere doelgroep bediend moet worden. Zeker in een periode waarin de gemeentebegroting onder druk staat, levert de Wmo financieel eerder een nieuw vraagpunt dan nieuwe kansen.

Montferland geen centrumgemeente

Iedere gemeente, dus ook Montferland, dient beleid te formuleren op de inmiddels genoemde prestatievelden. Op het terrein van enkele prestatievelden is de realiteit dat beleid in feite wordt uitgevoerd en gevormd door de centrumgemeente Doetinchem. Te denken valt aan verslavingszorg en maatschappelijke opvang.

Projectmatig karakter activiteiten

Veel activiteiten die in het kader van de Wmo worden uitgevoerd hebben een projectmatig karakter. Meerjarige financiële zekerheid ontbreekt hierdoor, terwijl de waarde van de activiteiten wordt onderkend. De Buitenlijn is hiervan een voorbeeld.

2.4 Kansen van de Wmo

De Wmo biedt kansen om op lokaal en regionaal niveau het maximale te halen uit de ondersteuning van mensen met een beperking. Ook doet zich nu de kans voor om aan de slag te gaan met gesignaleerde knelpunten. Juist nu heeft de gemeente de mogelijkheid om te laten zien dat het anders kan of dat er meer van ondersteuning van mensen met een beperking te maken valt. Met deze kadernota wordt hiertoe een eerste aanzet gegeven.

3. WMO IN MONTFERLAND: VISIE EN UITGANGSPUNTEN

3.1 Positiebepaling Wmo

De Wmo staat niet op zich. De Wmo maakt onderdeel uit van een breder sociaal stelsel, gericht op ondersteuning en zorg. In dit stelsel bestaat een zekere hiërarchie. Afhankelijk van de mate van zorgbehoefte kan een cliënt aankloppen bij de gemeente (Wmo) of de Awbz. Ziektekosten vallen natuurlijk binnen de reguliere ziektekostenverzekering. Voordat een beroep wordt gedaan op ondersteuning, zal een eerste zorgbehoefte door een persoon zelf of zijn of haar omgeving worden opgevangen. De gemeente reikt dan (nog) niet de helpende hand. Daar is niets mis mee: ieder persoon wordt geacht in een redelijke mate voor zichzelf te kunnen zorgen. In de volgende paragraaf wordt hierop teruggekomen.

De 'hiërarchie' in de zorg ziet er dan als volgt uit:

Behoeft	Ondersteuning door
Geen zorg- of ondersteuningsbehoefte	-
Eerste, beperkte zorgbehoefte	Individu, naasten, omgeving
Behoeft aan ondersteuning bij deelname aan de maatschappij	Naasten, omgeving en gemeente (Wmo)
Zwaardere vorm van ondersteuning en zorg	Professionele ondersteuning vanuit de Awbz

3.2 Participatie: zelfredzaamheid voorop

Participatie door burgers aan het maatschappelijk verkeer staat centraal in de Wmo. Voor het grootste deel van de bevolking geldt dat maatschappelijke participatie een vanzelfsprekendheid is. Met de meeste mensen gaat het goed. Zij hebben een sociale omgeving, ze hebben werk, ze voeren een eigen huishouding en ze nemen deel aan activiteiten in de buurt of in het dorp. Deze mensen redden zichzelf. Centraal staat dat mensen voorzien in hun eigen behoeften. Hier wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van ieder individu.

De Wmo betekent niet alleen het aanbieden van ondersteuning door de gemeente. De Wmo betekent ook: initiatieven vanuit de samenleving die een bijdrage leveren aan participatie. Er dient sprake te zijn van tweerichtingsverkeer: niet alle initiatieven ter ondersteuning hoeven te komen vanuit personen met een beperking, maar zeker ook vanuit de samenleving.

3.3 Ondersteuning door de gemeente

Natuurlijk zijn er mensen die niet op eigen kracht volledig kunnen participeren in de maatschappij, ondanks hulp van naasten. Zij zijn beperkt in hun handelen, fysiek dan wel geestelijk. Van deze mensen kan niet worden verwacht dat zij volledig zelfredzaam zijn. Zij hebben ondersteuning nodig. Deze mensen kunnen daarvoor terugvallen op de gemeente en de maatschappelijke partners. Ondersteuning heeft niet alleen plaats om de gevolgen van een beperking weg te nemen. Ook ondersteuning die te maken heeft met het voorkomen of uitstellen van beperkingen of een sociaal isolement wordt door de gemeente geleverd.

3.4 Uitgangspunten Wmo

De ondersteuning door de gemeente wordt verleend in het kader van de Wmo. Bij de uitvoering van die taak gelden de volgende uitgangspunten:

- zelfredzaamheid van de burger staat voorop;
- individuele adequate voorzieningen staan voorop. Indien aan de individuele vraag kan worden voldaan met collectieve voorzieningen, gaan deze voor op individuele verstrekkingen;
- waar mogelijk wordt ingezet op preventie;
- waar mogelijk en zinvol wordt regionale samenwerking gezocht;
- kennis en mogelijkheden van het lokale middenveld worden benut;
- voorzieningen zijn betaalbaar en doelmatig;
- eigen bijdrage naar draagkracht.

3.5 Prioriteiten

De Wmo bestaat uit negen prestatievelden. Op al deze prestatievelden heeft de gemeente een taak. Het voert te ver om op alle beleidsvelden vanaf 2008 ineens geheel nieuw beleid te gaan voeren. De impact en de omvang van de Wmo zijn van dien aard dat een geleidelijke aanpak gewenst is. Dat impliceert dat prioriteiten moeten worden gesteld in de aanpak van de prestatievelden. Om inzicht te krijgen in de prioriteiten die in de Wmo worden gesteld is onder leden van de gemeenteraad én onder burgers een invuloefening uitgezet, waarbij de prestatievelden naar prioriteit konden worden geordend. Een beperkt aantal burgers heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Op basis van deze invuloefening kan het volgende worden gesteld. De komende jaren wordt prioriteit gegeven aan opvoedingsondersteuning (prestatieveld 2), de bevordering van deelname aan de maatschappij (prestatieveld 5), individuele verstrekkingen (prestatieveld 6), en mantelzorg en vrijwilligerswerk (prestatieveld 4). Dit betekent niet dat aan de andere prestatievelden van de Wmo geen aandacht uit zal gaan. Ook op deze prestatievelden zal de gemeente gewoon beleid voeren, waarbij echter geldt dat deze geen speerpunt van beleid vormen.

3.6 Uitvoering Wmo-beleid: burger, gemeente, instellingen

De uitvoering van het Wmo-beleid is een gemeentelijke taak. Echter, de Wmo stelt reeds dat het verlenen van maatschappelijke ondersteuning zoveel mogelijk wordt overgelaten aan derden. Daarnaast bepaalt de Wmo dat cliënten van de gemeente betrokken worden bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid. Dit betekent dat er een heldere afbakening moet zijn tussen taken, bevoegdheden en rollen. Hierbij geldt de volgende verdeling:

- de burger van de gemeente Montferland en de cliënt van de Wmo adviseren – op verzoek of op eigen initiatief – over Wmo-beleid en de uitvoering daarvan;
- de gemeente stelt beleid vast en bepaalt op welke wijze financiële middelen worden ingezet;
- instellingen voeren op verzoek van de gemeente het Wmo-beleid uit.

3.7 Rol van de gemeente

De rol van de gemeente Montferland in het kader van de Wmo is die van een stimulator. Waar positieve initiatieven met een preventieve of ondersteunende functie in de maatschappij ontstaan, zal de gemeente deze pro-actief benaderen en waar effectief inzetten. Kernwoorden daarbij zijn samenwerking en waardering.

Initiatieven ter ondersteuning van mensen met een beperking komen bij voorkeur vanuit de maatschappij. Daar waar zij leiden tot een duidelijke vraaggerichte ondersteuning van mensen met een beperking zal de gemeente deze initiatieven op uiteenlopende manieren stimuleren. In samenwerking met maatschappelijke organisaties wordt een gezamenlijk streefbeeld verwoord, waarbij uitvoering wordt overgelaten aan de partners. In die gevallen waarin sprake is van een duidelijke behoefte, maar waar maatschappelijk initiatief achterblijft, zal de gemeente ook de rol van initiator nemen.

4. LEEFBAARHEID

Prestatieveld één van de Wmo geeft de gemeente de opdracht tot het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten. Maar de gemeente Montferland heeft zichzelf die opdracht al opgelegd. Voorafgaand aan de herindeling is als missie van de nieuwe gemeente onder andere vastgesteld dat dorpskernen zeer belangrijk zijn. Met name de leefbaarheid in de meest brede zin dient daarbij bepalend te zijn. Leefbaarheid en sociale cohesie staat ook centraal in het Coalitie-akkoord. Daarin is verwoord dat er alles aan gedaan moet worden om de leefbaarheid in de kleine kernen te stimuleren. Alles wat kan bijdragen aan de leefbaarheid van de kleine kernen moet worden gewaardeerd.

4.1 Leefbaarheid: stand van zaken

Op het gebied van leefbaarheid bestaat er al een aanbod.

- Montferland werkt wijk- en kerngericht, waarbij leefbaarheid een doelstelling is.
- Montferland kent een rijk en veelzijdig verenigingsleven.
- Op fysieke factoren van leefbaarheid heeft de gemeente al jaren een taak op het gebied van de openbare ruimte, ruimtelijke ontwikkeling, infrastructuur.
- In de verschillende kernen bestaan al tal van voorzieningen die een aanbod leveren op sociaal gebied, zoals dorpshuizen, scholen en sportaccommodaties.

4.2 Leefbaarheid: definitie

Montferland zet dus in op leefbaarheid. Echter, de betekenis van leefbaarheid is nooit beschreven. Kenmerk van de term leefbaarheid is dat deze snel een subjectieve invulling krijgt. Iedere burger ervaart leefbaarheid op zijn of haar eigen manier. Wat door de één positief wordt beoordeeld is voor de ander juist negatief. Het is dan ook wenselijk een omschrijving van leefbaarheid vast te leggen, waaraan bij toekomstig beleid kan worden gerefereerd.

Een definitie die bondig weergeeft wat met leefbaarheid wordt bedoeld is de volgende. Leefbaarheid is de kwaliteit van fysieke en niet-fysieke factoren, die bepalend zijn voor het functioneren van het geheel van de leefomgeving voor bewoners. Sterk aan deze definitie is dat zowel de ‘harde’ kant (bijvoorbeeld de openbare ruimte) als de ‘zachte’ kant van de leefomgeving (bijvoorbeeld de aanwezigheid van voldoende voorzieningen) aan de orde komen.

4.3 Drie pijlers

Met het vaststellen van een definitie zijn we er natuurlijk niet. Van belang is het om vast te stellen dat leefbaarheid bestaat uit drie pijlers.

De fysieke pijler van leefbaarheid heeft betrekking op de aanwezige gebouwen en de inrichting van de openbare ruimte in een gemeenschap. De sociale pijler kent twee componenten. Enerzijds richt deze zich op het gedrag van mensen die gebruik maken van de woonomgeving en de openbare ruimte (sociale cohesie). Anderzijds richt deze zich op de aanwezigheid van voorzieningen, zoals buurthuizen, welzijnsvoorzieningen, scholen en sportmogelijkheden. De economische pijler heeft te maken met de aanwezigheid van werk, het ruimte bieden aan startende ondernemers en de aanwezigheid van economische voorzieningen zoals winkels.

4.4 Factoren van leefbaarheid

De pijlers geven een verdere definiëring van het begrip leefbaarheid. Hiermee ontstaat een afbakening van de term, zodat objectief kan worden vastgesteld ‘waar we het over hebben’. Een laatste stap die moet worden gezet is het meetbaar maken van leefbaarheid. Waar moet een gemeenschap aan voldoen c.q. over kunnen beschikken om te kunnen spreken van een (objectief) leefbare samenleving? Hiervoor kunnen bepalende factoren worden genoemd. Minimaal behoren hiertoe:

- de aanwezigheid van voldoende voorzieningen zoals scholen, winkels, parkeerfaciliteiten, openbare verlichting, groen en openbaar vervoer;

- aspecten die de mate van (sociale) veiligheid bepalen zoals inbraak, drugsgebruik, vandalisme en verkeer;
- zaken die te maken hebben met het milieu zoals vervuiling, zwerfvuil, verontreiniging en geluidsoverlast;
- de kwaliteit van de openbare ruimte zoals dat tot uiting komt in een al dan niet verloederd straatbeeld, leegstand, kapotte speeltoestellen en de onderhoudsstaat van parken en straten;
- sociale kenmerken zoals de aanwezigheid en kwaliteit van buurtcontacten en vormen van burenhulp;
- de mate waarin de overheid de door haar gestelde regels op het gebied van leefbaarheid wel of niet handhaaft.

4.5 Zicht op leefbaarheid

In het algemeen kan worden gesteld dat het goed wonen en werken is in Montferland: een krachtig sociaal leven, een gunstige ligging en formidabele landschappelijke kwaliteiten. Een nulmeting van de leefbaarheid in de gemeente is echter nimmer uitgevoerd. Om te kunnen sturen op een optimale leefomgeving is het noodzakelijk inzicht te hebben in de mate van leefbaarheid. Het is nodig om te weten waar het voorzieningenniveau schraal is, of waar de sociale kenmerken van kernen of wijken zwakker zijn dan elders in de gemeente. Vanuit een nulmeting kan een oordeel worden geveld over de leefbaarheid. Vanuit dat oordeel kan, indien nodig, worden aangestuurd op een versterking. Met deze versterking, die vanuit de kernen en wijken gestalte moet krijgen, kunnen Wmo-vraagstukken als sociaal isolement en ondersteuning binnen de leefomgeving worden opgepakt.

Het meten van de leefbaarheid dient te gebeuren aan de hand van de factoren. Het dient zich niet te richten op Montferland als geheel, maar juist op de verschillende wijken en kernen waaruit de gemeente is opgebouwd. Er zijn diverse onderzoeksinstrumenten beschikbaar om de mate van leefbaarheid te onderzoeken. Een voorbeeld daarvan is de Sociale checklist die door de provincie Gelderland is opgesteld.

Overigens zijn en worden er reeds onderzoeken uitgevoerd die betrekking hebben op onderdelen van leefbaarheid. Genoemd kunnen worden de veiligheidsscan (politie Montferland) en onderzoeken die worden uitgevoerd ten behoeve van de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij het vaststellen van de onderzoeksresultaten van het leefbaarheidsonderzoek zullen die rapporten vanzelfsprekend worden betrokken.

4.6 Wijk- en kerngericht werken

Leefbaarheid heeft te maken met de leefomgeving. Die leefomgeving bevindt zich dichtbij de deur: in de straat, de buurt, de wijk en het dorp. Bij het ontstaan van Montferland is bepaald dat de gemeente wijk- en kerngericht opereert. Heel vaak gaat het daarbij om de (ervaren) leefbaarheid van de directe omgeving. Deze aanpak past bij uitstek in de gedachte van de Wmo. Er wordt steeds meer ervaring opgedaan met deze aanpak. Vastgesteld wordt echter direct, dat het wijk- en kerngericht werken op dit moment nog vrij eenzijdig is: de wijk of het dorp vraagt (met name op fysiek gebied), de gemeente antwoordt. En dat past níet in de gedachte van de Wmo. Gevallen van sociaal isolement of het bieden van burenhulp vinden in de buurt plaats. Ondersteuning die vanuit de directe omgeving wordt verleend is vooral gebaseerd op sociale relaties. Idealiter worden ook burgers, die geen deel uitmaken van sociale netwerken of die nauwelijks of geen naaste familie hebben betrokken bij de maatschappij. Juist de wijken en kernen kunnen hierbij een sleutelpositie vervullen. Versterking van de sociale samenhang dient niet alleen door de gemeente te worden gestimuleerd, maar dient tevens door buurt- of dorpsgenoten te worden opgepakt. Dit is natuurlijk niet de primaire taak van het wijkplatform of de dorpsraad. Wel kan in elk geval de sociale cohesie worden vergoed of kunnen hiertoe initiatieven worden ontplooid. Bewonersgroepen kunnen hier ook een belangrijke rol in vervullen. Maar ook verenigingen kunnen hierin een rol spelen. Welke vereniging is bijvoorbeeld bereid ook voor gehandicapten of mensen die in een sociaal isolement verkeren activiteiten aan te bieden?

4.7 Wonen en leefbaarheid

De regering zet in op de aanpak van wijken waarin de kwaliteit van de leefomgeving achterblijft. Hierbij wordt bedoeld op grote stedenproblemen. Deze hangen samen met zaken als werkloosheid, asociaal gedrag, criminaliteit, druggebruik etc.. Het is niet reëel te veronderstellen dat dergelijke problemen op de schaal van de gemeente Montferland niet bestaan. De sociale pijler zal niet in elke wijk even sterk ontwikkeld zijn.

Een belangrijke indicatie voor bestaande knelpunten (nogmaals: op Montferlands niveau) wordt afgegeven in het leefbaarheidsoverleg Bergh. Dit is een ambtelijk overlegorgaan, dat een aantal jaren geleden door de woningstichting in overleg met de voormalige gemeente Bergh is geïnitieerd. Aan het leefbaarheidsoverleg wordt deelgenomen door de woningstichting, de politie en de gemeente. Doel van het leefbaarheidsoverleg is het samenbrengen van vraagpunten die samenhangen met sociale problemen, waarbij gestreefd wordt naar afstemming en aanpak voor knelpunten. Grote waarde wordt door alle partijen gehecht aan de afstemming van lokale vraagstukken tussen signalerende en optredende partijen. Vanuit het leefbaarheidsoverleg is aangegeven dat behoefte bestaat aan de volgende zaken:

- erkenning van het belang van het leefbaarheidsoverleg op bestuurlijk/directieniveau bij zowel woningstichting, politie als gemeente;
- heldere beschrijving van het doel van het leefbaarheidsoverleg;
- verbreding van het leefbaarheidsoverleg naar de hele gemeente Montferland.

Versterking van het leefbaarheidsoverleg kan plaatshebben door het bestuurlijk vastleggen van een gezamenlijke doelstelling en aanpak van sociaal zwakkere punten. Verbreding van deze aanpak naar de gehele gemeente is gewenst. Einddoel kan zijn het versterken van wijken/buurtstraten waarvoor dit nodig is. Basis voor de aanpak zal zijn het resultaat van het leefbaarheidsonderzoek dat wordt uitgevoerd. Hierbij zullen bij voorkeur betrokken zijn de beide woningcorporaties, de politie en de gemeente. Uitwerking heeft plaats in het leefbaarheidsoverleg Montferland, wat dus een verbreding betekent van het huidige overleg naar de gehele gemeente.

4.8 Woningbouw

In 2006 is door de gemeente Montferland en de beide woningcorporaties een visie op de woningbouw tot 2015 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingegaan op het programma dat de komende jaren kan worden gerealiseerd. Hierin worden ook doelgroepen benoemd waarvoor wonen met zorg wordt aangeboden. De komende jaren wordt ingezet op de realisering van bijzondere woonvormen voor senioren en mensen met een functiebeperking. Hierbij geldt op voorhand dat een intensieve samenwerking tussen corporaties en gemeente een randvoorwaarde is.

4.9 Speerpunten Leefbaarheid

- De mate van leefbaarheid in Montferland zal worden onderzocht aan de hand van de factoren van leefbaarheid die zijn vastgesteld. Op basis van deze nulmeting zullen vervolgvorstellingen worden gedaan teneinde te komen tot een optimale leefbaarheid in de gemeente Montferland.
- Leefbaarheid wordt verder geïntegreerd in het wijk- en kerngericht werken. Met wijken en dorpen wordt actief in gesprek getreden over de wijze waarop zij een bijdrage kunnen leveren aan zaken als het signaleren van sociaal isolement en het doorbreken daarvan.
- Er wordt ingezet op versterking van wijken/buurtstraten. Hiertoe wordt ingezet op het komen tot gezamenlijke afspraken tussen de kernpartners woningcorporaties, politie en gemeente. Dit kan plaatshebben door het voorbereiden van afspraken over een gezamenlijke wijkaanpak.

4.10 Resultaten

1. In 2008 bestaat inzicht in de mate van leefbaarheid in Montferland, waarbij aandacht uitgaat naar fysieke, sociale en economische aspecten.
2. Wijken en dorpen zijn betrokken bij alle aspecten van leefbaarheid.
3. De leefbaarheid op wijk- en dorpsniveau is verbeterd.
4. Gemeente, politie en woningcorporaties werken integraal aan de verbetering van de leefbaarheid.

5. OPVOEDING

Een samenleving met gezonde, zelfbewuste en levenslustige kinderen met gevoelens van solidariteit en verantwoordelijkheidsbesef kan de toekomst positief tegemoet zien. Kinderen zijn de bouwstenen voor de toekomst. Speciale aandacht voor hen is dan ook de beste investering voor een samenleving. Het prestatieveld twee in de Wmo houdt zich bezig met kinderen en richt de aandacht op het voorkomen van problemen van kinderen met het opgroeien en ondersteuning van ouders bij de opvoedingstaak. Het opgroeien en opvoeden in 2007 is geen eenvoudige zaak. Er zijn in vergelijking met het verleden meer bedreigingen, meer eisen, meer omgevingsprikkels: massamedia, internet, reclame, consumptie, genotmiddelen, jeugdculturen, etc. Om hier mee om te leren gaan wordt er steeds meer gevraagd van kinderen: zij zullen steeds jonger, zelfstandig en met steeds meer eigen verantwoordelijkheid moeten reageren op de buitenwereld. Ouders zullen hen hierbij moeten ondersteunen. In een tijd van individualisering en het wegvallen van de oude, ondersteunende structuren van familie, buurt en instituties, is het voor ouders geen eenvoudige zaak om de moderne opvoedingstaak op zich te nemen.

5.1 Stand van zaken en cijfers

Op het gebied van jeugd en opvoeding bestaat er al een aanbod.

- De gemeente ondersteunt diverse instellingen bij de uitvoering van haar taak inzake jeugd en opvoeding. Het betreft bijvoorbeeld het lokale jongerenwerk en het JEKK.
- In het kader van Jeugd en veiligheid worden veel activiteiten voor de jeugd uitgevoerd. Voorbeelden zijn de spellenbus, de zorgstructuur rondom basisonderwijs, bewustwordingsactiviteiten rondom internet en weerbaarheidstrainingen.

De gemeente Montferland heeft te maken met ontgroening en vergrijzing. Voor wat betreft de ontgroening (relatieve vermindering aantal jongeren) geldt dat de voormalige gemeente Didam relatief meer jongere inwoners kent. De ontgroening is ook bescheiden: prognoses tot 2030 gaan uit van een sterke daling van de bevolking in de leeftijdsgroep 30-64 (van 18.000 naar 15.000) en een geringere daling in de leeftijdsgroep 0-30 (van 12.000 naar 11.000).

Net als in de rest van Nederland gaat het goed met veel kinderen in de gemeente Montferland. Aandacht dient er te zijn voor die groep die het moeilijk heeft. Hierbij valt te denken aan:

- kinderen in uitkeringsgezinnen;
- kinderen die via Bureau Jeugdzorg hulp krijgen;
- kinderen die in aanraking komen met justitie;
- kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld;
- allochtone kinderen met een taalachterstand;
- kinderen die uitvallen op school;

Via instellingen en overheidsorganisaties ontvangt de gemeente informatie over deze kinderen en kan er op reageren. Informatie komt onder andere van de GGD, Politie, Bureau jeugdzorg, landelijke onderzoeken, etc. Enkele opvallende zaken:

- de gemeente Montferland kent een geringe groep allochtonen. Van de leeftijdsgroep 0-20 jaar is 10 % allochtoon. Er is in Montferland geen sprake van “witte” of “zwarte” scholen;
- bij een landelijk jeugdonderzoek op basis van een 12-tal criteria krijgt Montferland plaats 258 op een schaal van 1 (meeste jeugdproblematiek) tot 458 (minste jeugdproblematiek);
- er is een aantal indicaties die pleiten voor een actief jeugd beleid in de Gemeente Montferland, zoals het aantal gedrags-, opvoedings- of gezinsproblemen (wijkt ongunstig af ten opzichte van buurgemeenten), alcoholgebruik en het aantal ondertoezichtstellingen Jeugdzorg.
- er zijn ook indicaties voor een gemiddelde of gunstige situatie voor de jeugd in Montferland: jeugdcriminaliteit, percentage kinderen in uitkeringsgezin, percentage gemelde kindermishandeling, schoolverzuim en speelruimte.

De Gemeente Montferland erkent al sedert haar start in 2005 dat de jeugd veel aandacht verdient. Dit heeft geleid tot een tweetal acties:

- vaststelling beleidsplan “Jeugd op Koers” op 18 mei 2006 door de gemeenteraad;
- deelname regionaal uitvoeringsprogramma Convenant Provincie Gelderland – Achterhoekse gemeenten.

5.2 Ondersteuning bij opvoeding

De overheid erkent het belang van het opgroeien van kinderen en probeert richting en steun te bieden op velerlei manieren: via het onderwijs, de Jeugdzorg, justitie en politie, kinderopvang, etc. Het brede terrein van de jeugd wordt dan ook beschouwd als divers en complex. De spelers werken op basis van specifieke wetgeving, hebben eigen budgetten en taken en worden verschillend bestuurd.

5.3 Wet op de Jeugdzorg en de Wmo

De gemeente heeft op een aantal onderdelen een belangrijke taak en is hiervoor verantwoordelijk gesteld via de Wet op de Jeugdzorg. De taakopdracht vanuit de Wmo is sterk gelinkt aan deze wet. Gemeentelijke functies volgens de Wet op de Jeugdzorg zijn:

1. *Informatie en adviesfunctie*: voor iedereen is duidelijk waar binnen de eigen gemeente informatie en advies over opvoeden en opgroeien te krijgen is;
2. *Signaleringsfunctie*: voor alle partijen is duidelijk welke afspraken gelden voor het centraal melden van verontrustende signalen van of over gezinnen en jeugdigen;
3. *Toeleidingsfunctie*: voor alle partijen is duidelijk welke afspraken gelden voor het beoordelen van gesignaleerde problemen en het zo nodig plegen van interventies. Het doorverwijzen van cliënten naar lokale voorzieningen of bureau jeugdzorg.
4. *Licht pedagogische hulp*: gezinnen en jeugdigen met opvoed- en opgroei problemen komen op de juiste plek terecht en worden niet van het kastje naar de muur gestuurd; zo nodig is licht pedagogische ondersteuning beschikbaar;
5. *Coördinatiefunctie*: voor gezinnen en jeugdigen met meervoudige problemen, die daar geen greep (meer) op hebben, is er coördinatie van zorg.

Het belang van de uitvoering van deze functies komt tot uitdrukking in het Montferlands jeugdbeleid.

5.4 Jeugd op Koers, Montferlands Jeugdbeleid

Het Montferlands Jeugdbeleid ligt vast in het Beleidsplan Jeugd op Koers. Basis voor het beleidsplan zijn de wettelijke taken voor gemeenten op basis van de Wet op de Jeugdzorg. Aanvullend zijn lokale gegevens gebruikt. Belangrijke bijdragen zijn geleverd door de lokale netwerkpartners in de Jeugdzorg, waardoor er een uitgebreid maar evenwichtig pakket aan maatregelen is vastgesteld ter uitvoering door gemeente en overige instellingen. Een overzicht:

1. *Structureren informatievoorziening rondom opvoeden*:
 - a. ontwikkeling sociale kaart voor instellingen;
 - b. ontwikkeling routekaart voor ouders;
 - c. uitbreiding JIP (Jeugd Informatie Punt);
 - d. inrichting loket Opvoedingsondersteuning.
2. *Efficiëntere samenwerkingsstructuur rondom probleemgezinnen*:
 - a. uitbreiding zorgstructuur basisonderwijs;
 - b. ontwikkeling Netwerk 12-;
 - c. verbetering overdracht onderwijsvormen.
3. *Ontmoetings- en ontplooiingskansen voor de jeugd*:
 - a. stimulering jongerenparticipatie;
 - b. bewustwording gebruik Internet;
 - c. onderzoek diversiteit Jeugdgroepen Montferland;
 - d. weerbaarheidstrainingen meisjes;
 - e. activiteiten jeugd in kleine kernen;
 - f. ondersteuning tienermoeders;
 - g. onderzoek mogelijkheden Jongerencentrum.
4. *Alcoholmatiging voor de jeugd*.

In samenwerking met de andere Achterhoekse gemeenten en de lokale en regionale instellingen wordt er voor dit beleidsonderdeel een specifiek uitvoeringsplan met maatregelen uitgevoerd.

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat er op dit moment veel activiteiten uitgevoerd worden als onderdeel van het Montferlands jeugdbeleid. Daarnaast is er nog regionaal jeugdbeleid.

5.5 Convenant aansluiting preventief jeugdbeleid – jeugdzorgbeleid regio Achterhoek

Op 4 juli 2006 heeft de gemeente Montferland samen met de andere Achterhoekse gemeenten een convenant gesloten, waarin de aansluiting tussen het gemeentelijk beleid en de Jeugdzorgtaken van de Provincie gewaarborgd wordt. Het convenant is het resultaat van een voorbereidingstraject, waarin de gemeenten en provincie stilstaan bij de taken van beide organen en de samenwerking. Hieruit is een 14-tal thema's gelicht, waarmee aan de slag wordt gegaan. Een aantal hiervan zijn:

- ontwikkeling zorgstructuur primair en voortgezet onderwijs;
- jeugdcriminaliteit;
- dak- en thuisloze jongeren;
- toegankelijkheid en toeleiding jeugdzorg;
- pedagogische informatie, advisering en lichtambulante hulp;
- ondersteuning na uitstroom jeugdzorg;
- zorgcoördinatie en gezinscoaching;
- bereikbaarheid Bureau Jeugdzorg.

De plannen worden nu uitgevoerd. Belangrijk is nu dat alle aandacht gegeven wordt aan de uitvoering. Hiervoor zijn data en evaluatie-momenten opgenomen.

5.6 Nieuwe ontwikkelingen

Met betrekking tot jeugdbeleid is er nog een belangrijke landelijke ontwikkeling gaande. Het kabinet Balkenende IV heeft besloten een Minister van Jeugd en Gezin aan te stellen, om het jeugdbeleid vanuit de Rijksoverheid een extra impuls te geven. Ook al is het rijksbeleid op dit terrein nog niet concreet, wel is duidelijk dat er aandacht komt voor twee thema's:

- versterking jeugdbeleid door beleidsterreinen (op ministerie-niveau) meer te koppelen;
- stimulering samenwerking/uitwisseling via Centra voor Jeugd en Gezin.

Aanleiding voor het opzetten van een centrum is dat informatie en advies over opvoeding vaak versnipperd aanwezig is bij verschillende instellingen. Verder is er overlap in het aanbod van opvoedingsondersteuning en verloopt de samenwerking tussen instellingen niet altijd goed. Ook de coördinatie van zorg is niet altijd goed geregeld. Dit zijn bij uitstek zaken voor een Centrum voor Jeugd en Gezin. Het centrum biedt informatie en advies op het gebied van opvoedingsondersteuning via spreekuren, consulten en cursussen. Er zijn verschillende contactmomenten bij bijvoorbeeld vaccinaties en onderzoek, waardoor vroegtijdige signalering en doorverwijzing mogelijk is. De jeugdgezondheidszorg en instellingen voor opvoedingsondersteuning werken nauw samen.

5.7 Uitvoering jeugdbeleid

De Wmo vraagt de gemeente beleid te ontwikkelen op het terrein van op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met het opgroeien en ondersteuning van ouders met problemen met het opvoeden. Dit sluit aan bij de Wet op de jeugdzorg. Uit bovenstaande wordt duidelijk dat Montferland op dit terrein al actief is. Uit beschrijvingen van gemeentelijk Jeugdbeleid komt preventie als cruciaal naar voren. In het huidig beleid is hier dan ook veel aandacht voor. Essentieel voor preventie zijn informatie, advies en toeleiding. In het beleidsplan Jeugd op Koers en het convenant met de Provincie zijn dit kernonderdelen. Vraag is nu waar er nog extra aandacht aan gegeven dient te worden, waar bevinden zich witte vlekken in het Montferlands jeugdbeleid?

5.8 Aandacht voor de ouder

Geconstateerd wordt dat een belangrijke schakel in dit prestatieveld mogelijk meer aandacht behoeft, nl. de rol van de ouders/verzorgers. Jeugdbeleid gericht op ouders/verzorgers is belangrijk:

- zelfredzaamheid van burgers staat centraal. Dit geldt ook voor zelfredzaamheid binnen het gezin of het huishouden;
- beïnvloeding van de jeugd gaat, zeker bij jonge kinderen, veelal via de ouders;
- preventie bij jonge kinderen heeft meer effect voor de samenleving dan bij oudere kinderen en hierbij zijn de ouders/verzorgers erg belangrijk;
- uit contacten met het onderwijs komt naar voren dat van die zijde gemeentelijk ondersteuning via informatie en advies aan ouders gewenst is;
- in z'n algemeenheid geldt dat er in Nederland meer aandacht komt voor de rol en verantwoordelijkheid van ouders bij kinderen met problemen.

In het huidige beleid valt op dat de aandacht gericht wordt op probleemkinderen en probleemsituaties. Het voorkomen van problemen door aandacht te geven aan ouders, voordat er problemen ontstaan, zou voor de gemeente Montferland een stap vooruit in het Jeugdbeleid zijn. Hierbij wordt opgemerkt dat er dan aandacht dient te zijn voor álle ouders, niet alleen voor ouders die problemen hebben of voor ouders die met zeer veel zorg (tijd, aandacht en deskundigheid) hun opvoedingstaak op zich nemen.

5.9 Centrum voor Jeugd en Gezin

Om het bovenstaande waar te maken zou een vorm van consultatie 0-18 jaar een oplossing kunnen zijn. Daarbij zou een functionaris ouders moeten informeren, gevraagd en ongevraagd advies moeten geven en eventueel verwijzen en toeleiden naar een jeugdzorginstelling. Het nieuw te vormen Centrum voor Jeugd en Gezin zou de herkenbare plek moeten zijn waar de functionaris snel contact kan leggen met de overige instellingen.

Een dergelijke keuze zou betrekkelijk nieuw en vernieuwend zijn. Bij de ontwikkeling van het WMO-beleid op dit deelterrein zou een dergelijk initiatief de moeite waard zijn. Voorstel is dan ook de haalbaarheid te onderzoeken, waarbij de volgende vragen aan de orde dienen te komen:

- hoe kan een consultatiebureau voor ouders van kinderen van 0-18 jaar invulling geven aan de opdracht om alle ouders/verzorgers te informeren en te adviseren op het terrein van opvoeding?
- welke instelling, bij voorkeur lokaal, dient dit in opdracht van de gemeente uit te voeren?
- hoe kunnen resultaten gemeten worden?
- hoe past een dergelijk bureau in een Centrum voor Jeugd en Gezin?
- kan dit initiatief in de vorm van een pilot gestart worden?
- zijn er in- en externe financieringsbronnen voor dit initiatief?

5.10 Uitvoeringsplan

Een initiatief om te komen tot het beschreven centrum is geen zaak van korte termijn. Aan de basis hiervan zou een werkgroep moeten staan die de haalbaarheid gaat onderzoeken. Deze werkgroep dient te bestaan uit ambtenaren van de gemeente en de samenwerkingspartners op het terrein van jeugdbeleid. Ook de provincie kan hierin een rol spelen. Nieuwe wetgeving van de minister van Jeugd en Gezin zal hierin betrokken moeten worden. Belangrijk is dat het complexe veld van de jeugdzorg niet nog meer versnipperd raakt en er extra afstemming nodig is. De werkgroep dient hoge prioriteit te geven aan dit aspect. Eerste stap is het inrichten van de werkgroep. Opdracht voor de werkgroep is een onderzoek naar de mogelijkheden om een Centrum voor Jeugd en gezin in te richten voor alle ouders van kinderen 0-18 jaar, gericht op informatie, advies, toeleiding en verwijzing. Deze werkgroep zou nog in 2007 opgericht dienen te worden. Met inachtneming van alle bestaande maatregelen en nieuwe wetgeving van de Rijksoverheid kan in 2008 een besluit genomen worden over de uitvoering.

5.12 Speerpunten opvoeding

- Het huidige beleidsplan en het convenant krijgen alle voorrang bij de uitvoering.
- Onderzoeken haalbaarheid van een Centrum voor Jeugd en gezin.

Resultaten

1. Er is een sluitend aanbod van activiteiten, gericht op preventief jeugdbeleid.
2. Voor ouders is er een herkenbare ondersteuning bij de opvoeding.

6. MANTELZORG EN VRIJWILLIGE INZET

Mantelzorg en vrijwillige inzet spelen een grote rol in de Wmo. Ondersteuning komt niet alleen vanuit de overheid, maar juist de maatschappij zelf is in staat om in tal van behoeften te voorzien. Dit kan worden gezien als een mate van zelfredzaamheid van de maatschappij. Bijdragen worden doorgaans in de leefomgeving verleend: mantelzorgers ondersteunen bijvoorbeeld een demente ouder, een gehandicapt kind of een zieke vriend. Vrijwilligers ondersteunen mensen bijvoorbeeld vanuit de kerk, maar zijn natuurlijk ook bekend vanuit de sportvereniging, de fanfare of de schutterij. Mantelzorgers en vrijwilligers vormen het cement van de samenleving: zonder hen geen sociale cohesie, geen burenhulp, geen sociale activiteiten. Vrijwilligers dragen bij aan alle prestatievelden in de Wmo.

6.1 Stand van zaken

Op het gebied van mantelzorg en vrijwillige inzet bestaat er al een aanbod.

- In 's-Heerenberg is de steunpunt mantelzorg gevestigd. De SWOM biedt deze voorziening aan. Mantelzorgers kunnen er terecht voor advies en ondersteuning, maar ook worden er lotgenotencontacten en cursussen aangeboden.
- In Didam en 's-Heerenberg functioneert het steunpunt vrijwilligerswerk. Dit wordt aangeboden door Welzijn en Cultuur Montferland. Vrijwilligers kunnen hier terecht voor uiteenlopende vormen van ondersteuning zoals deskundigheidsbevordering en de vacaturebank.
- In 's-Heerenberg functioneert de oppasservice.
- Kerken, het VOT (Vrijwillige Oppas en Thuishulp) en charitatieve instellingen verlenen ondersteuning, bijvoorbeeld via vrijwillige thuiszorg.
- Regionale ondersteuning van mantelzorgers en vrijwillige thuiszorg door het VIT.
- Ondersteuning van familieleden van mensen met ernstige psychische problemen door GGNet.
- Respijtzorg die de gemeente Montferland levert aan mantelzorgers.

6.2 Definiëring

Onder mantelzorg wordt verstaan de langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving. De zorgverlening vloeit rechtstreeks voort uit de sociale relatie. Het overstijgt de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar. Mantelzorg heeft plaats op vrijwillige basis. Vrijwilligerswerk is onverplicht, onbetaald, vindt plaats in enig georganiseerd verband en is ten behoeve van anderen in de samenleving. Informeel zorg is zorg die onbetaald en niet beroepshalve wordt verricht.

6.3 Basisgegevens mantelzorg

Lokale gegevens over aantallen in de mantelzorg zijn niet voorhanden. Aangenomen wordt landelijk dat er per 10.000 inwoners 1.900 mantelzorgers zijn. Dit betekent dat er in Montferland zo'n 6 á 7.000 mantelzorgers zijn. Een grote groep dus. Van alle mantelzorgers verleent 44% ondersteuning aan (oude) ouders, 14% zorgt voor de hulpbehoevende partner en 12% zorgt voor een vriend.

De meeste vormen van ondersteuning door de mantelzorgers zijn hulp bij het huishouden en begeleiding (informatie, emotionele steun).

De mantelzorgers heeft niet alleen een ondersteunende/emotionele waarde voor de zorgontvanger. Ook economisch heeft de mantelzorgers een grote waarde. Ongeveer 75% van de zorg die aan mensen thuis wordt geboden komt voor rekening van mantelzorgers. Landelijk wordt de economische waarde van mantelzorg geschat op € 4 miljard tot € 7 miljard.

De (over)belasting van de mantelzorgers is landelijk onderzocht. Maar liefst 40% van de mantelzorgers is matig tot ernstig belast.

6.4 Basisgegevens vrijwillige inzet

30 tot 40% van de bevolking voert vrijwilligerswerk uit. Voor Montferland betekent dit 10.000 tot 14.000 vrijwilligers. Het vrijwilligerswerk loopt uiteen van het werken voor de kerk, zitting hebben in de ouderraad van school tot het leiden van een voetbalteam. Gemiddeld leverden vrijwilligers 6 tot 7 uur per week een bijdrage.

Bijna 90% van de vrijwilligers levert de bijdrage voor het plezier. Andere motieven om vrijwilligerswerk te doen zijn sociale erkenning krijgen en het opdoen van nieuwe ervaringen.

De vraag waarvoor de gemeente en de maatschappelijke partners nu staan is welke behoeften bij mantelzorgers/vrijwilligers bestaan zonder dat daar op dit moment een aanbod voor is. Alvorens deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt eerst de positie ten opzichte van de doelgroep bepaald.

6.5 Wmo: druk op mantelzorg en vrijwillige inzet?

De Wmo verwacht veel van de vrijwillige inzet. Hierbij wordt wel direct stilgestaan bij hetgeen eerder is gesignaleerd: veel mantelzorgers zijn reeds in meer of mindere mate overbelast. Het aanspreken van mantelzorgers en vrijwilligers klinkt goed, maar we moeten deze overbelasting daarbij in ogenschouw nemen. De gemeente moet in eerste instantie geen aanspraak doen op een grotere bijdrage, maar moet zich juist richten op het creëren van randvoorwaarden waardoor de mantelzorger en de vrijwilliger beter in staat worden gesteld een bijdrage te leveren. Dat betekent belemmeringen minimaliseren en noodzakelijke ondersteuning leveren. Dit kan gebeuren vanuit het standpunt dat het huidige aanbod als 'basispakket' te zien. Daarnaast kan een preventief beleid worden gevoerd door te investeren in de lokale professionele infrastructuur en in de deskundigheidsbevordering van vrijwilligers.

6.6 Ondersteuning mantelzorg en vrijwillige thuiszorg

De afgelopen periode is breed onderzoek uitgevoerd naar behoeften die mantelzorgers en vrijwilligers in de thuiszorg hebben. Zij geven aan behoefte te hebben aan ondersteuning op de volgende gebieden:

- emotionele en praktische steun
- informatie
- behoefte aan vrijheid en ontspanning
- materiële steun

Deze behoefte vertaalt zich in de volgende wensen:

- respijtzorg in verschillende vormen;
- cursussen en trainingen op maat én binnen Montferland aangeboden;
- werving van vrijwilligers;
- profilering van de lokale organisatie;
- verzorgen van presentaties en lezingen over mantelzorg aan de betrokken organisaties.

Door het regionale ondersteuningsorgaan VIT Oost-Gelderland en de lokale organisatie SWOM wordt reeds een breed scala aan ondersteuning geboden. Dit gebeurt met name via het steunpunt mantelzorg, waarin beide partijen zorg dragen voor de lokale en regionale ondersteuning. Er wordt informatie en advies gegeven aan de mantelzorger, maar ook cursussen en lotgenotencontacten. Het steunpunt mantelzorg is gevestigd in 's-Heerenberg. Het is wenselijk om een informatiefunctie voor de mantelzorger in te richten. Daarom is het voornemen om ook in het gemeentelijk Wmo-loket een informatiepunt in te richten en om ook in de kernen Braamt en Beek een infopunt in te richten.

6.7 Respijtzorg

Een specifieke vorm van ondersteuning van mantelzorgers is respijtzorg. Dit is een verzamelterm voor allerlei vormen van ondersteuning, waarmee de directe druk op de mantelzorger wordt verlaagd. Zorgvrijwilligers bijvoorbeeld kunnen het werk van de mantelzorger een tijdje overnemen. Maar ook de gemeente biedt respijtzorg aan in de vorm van hulp bij het huishouden voor de mantelzorger. Ook andere vormen van respijtzorg zijn denkbaar:

- woningsplitsing ten behoeve van mantelzorg biedt mogelijkheden om het de mantelzorger ‘makkelijker’ te maken. De zorgbehoevende bevindt zich dicht bij de mantelzorger. Inmiddels is bekend dat de Provincie instemt met het toepassen van deze mogelijkheid;
- voor jonge mantelzorgers met een eigen (jong) gezin kan respijtzorg worden aangeboden in de vorm van het bieden van kinderopvang;
- er kan gedeeltelijke vrijstelling van de sollicitatieplicht voor mantelzorgers worden aangeboden. Hierbij gelden vanzelfsprekend voorwaarden. De mogelijkheden hierin worden nader onderzocht;
- mantelzorgers kunnen op basis van een besluit van de regering in aanmerking komen voor een bijdrage van € 250 voor hun werk. Deze regeling kan in Montferland worden uitgevoerd.

Mogelijkheden van respijtzorg bieden concrete oplossingen voor veel mantelzorgers. Er zullen in de toekomst nieuwe vormen van respijtzorg ontstaan. Deze moeten – indien adequaat – worden benut. Een belangrijke functie is de oppasservice die in de voormalige gemeente Bergh is ingericht. Deze service kan worden gezien als een vorm van respijtzorg voor mantelzorgers. Deze functie heeft voor hen een absolute meerwaarde. De oppasservice kan worden verbreed naar de gehele gemeente.

6.8 Mantelzorg in geestelijke gezondheidszorg

Een groep die speciale aandacht behoeft zijn zij die mantelzorg leveren aan personen met psychische problemen. Deze groep heeft niet alleen te kampen met de druk van de zorg die wordt verleend, maar ook met invloed van psychische problemen in het gezin. Kinderen van psychiatrisch patiënten lopen een verhoogd risico om zelf in psychische problemen te raken. De noodzaak om deze groep te ondersteunen is al langer onderkend. In de Awbz is de subsidieregeling Collectieve preventie ggz (cpggz) in het leven geroepen. Deze dient ertoe om de hierboven genoemde groep gespecialiseerde ondersteuning te leveren. Deze gelden zijn overgegaan naar de gemeente. De betreffende ondersteuning werd en wordt geleverd door GGNet. VIT en GGNet werken samen en verwijzen mantelzorgers indien noodzakelijk naar elkaar door. Deze ondersteuning is dermate specialistisch dat de komende jaren onveranderd gebruik gemaakt kan worden van dit gedifferentieerde aanbod.

6.9 Ondersteuning vrijwilligers

Vrijwilligers stellen zich ten dienste van de maatschappij, maar hebben in het vrijwilligerswerk ook de mogelijkheid om hun betrokkenheid, talenten en competenties tot uitdrukking te brengen. De taak voor de gemeente is om te sturen op de versterking en ondersteuning van vrijwillige inzet.

Ondersteuning van individuele vrijwilligers

De individuele vrijwilliger heeft belang bij vrijwilligerswerk: het is voor mensen een manier om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Het mes snijdt dus aan twee kanten. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt kunnen via vrijwilligerswerk participeren. Ook voor mensen met een beperking is vrijwilligerswerk een middel tot participatie. Het benutten van vrijwilligerswerk als mogelijkheid tot participatie kan op twee manieren vorm krijgen:

- het opnemen door vrijwilligerorganisaties van mensen met een beperking of uitkeringsgerechtigden als vrijwilliger;
- het inzetten van uitkeringsgerechtigden als vrijwilliger.

Ondersteuning van vrijwilligersorganisaties

Vrijwilligerswerk levert diensten, activiteiten, ondersteuning en zorg. Het is een middel om actief burgerschap uit te drukken, een middel tot maatschappelijke participatie en bevordert sociale cohesie in buurten. Gezien het belang dat vrijwilligerswerk heeft voor de (lokale) samenleving is het goed dat vrijwilligersorganisaties gefaciliteerd worden bij het uitvoeren van hun taken door middel van goede randvoorwaarden en ondersteuning. Deze ondersteuning vindt op dit moment reeds plaats door het Steunpunt Vrijwilligerswerk. Toch zijn er mogelijkheden om verder invulling te geven aan deze ondersteuning. Als voorbeelden worden genoemd:

- het starten van een voorlichtingscampagne om het imago van vrijwilligerswerk te verbeteren;
- verdere ondersteuning bij de werving van (jonge) vrijwilligers;
- het inzetten van scholieren die een maatschappelijke stage lopen;

Vrijwilligers in de zorg

Er zijn veel vrijwilligers die zich inzetten voor zorgverlening. Belangrijkste behoefte die deze organisaties signaleren is dat advies en informatie dicht bij de vrijwilliger en de burger wordt aangeboden. Een meldpunt voor vrijwillige zorg kan daartoe een zinvol initiatief zijn. Bij voorkeur is een dergelijk meldpunt in de kernen beschikbaar. In een ideaalsituatie wordt gebiedsgericht gewerkt. Hierdoor wordt een betere integrale dienstverlening verkregen. Hierbij kan afstemming en samenwerking tussen vrijwilligersorganisaties en dorps- en wijkraden een belangrijke functie vervullen.

In het kader van vrijwillige inzet bestaan voor de gemeente veel mogelijkheden om stimulerend op te treden. Vastgesteld wordt dat hiermee de voordelen van vrijwillige inzet voor zowel de vrijwilliger (die hierdoor participeert in de maatschappij) als de vrijwilligersorganisatie verder worden benut. Belangrijke keuze is dan ook om verder in te zetten op de ondersteuning en stimulering van vrijwilligersorganisaties. In 2008 wordt verder vormgegeven aan concrete acties op dit terrein.

6.10 Organisatie ondersteuning mantelzorgers, vrijwillige thuiszorg en vrijwilligers

In de ondersteuning van mantelzorgers, vrijwillige thuiszorg en vrijwilligers spelen diverse organisaties een rol. Het sociaal-cultureel werk is verantwoordelijk voor de ondersteuning van vrijwilligers, terwijl de SWOM de mantelzorgers lokaal ondersteunt. Het VIT Oost-Gelderland verzorgt de regionale ondersteuning. Daarnaast opereren er diverse charitatieve instellingen. Vanuit de kerken wordt natuurlijk van oudsher veel ondersteuning geboden.

Het is van belang dat evenwicht bestaat tussen uitvoerende organisaties. Er kan geen sprake zijn van enige overlap, terwijl immer gezocht moet worden naar wederzijdse versterking. Samenwerking kan op lokaal uitvoeringsniveau worden gevonden. Te denken valt aan het gezamenlijk aanbieden van informatie en ondersteuning op diverse punten die binnen de kernen worden aangeboden (dorpshuizen, ondersteuningspunten SWOM, mantelzorgsalons en steunpunten vrijwilligerswerk). De ondersteuning van het VIT wordt gefinancierd uit de subsidieregeling Collectieve ondersteuning Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg (CVTM). Deze middelen worden op dit moment nog regionaal ingezet. Op termijn worden de betreffende middelen overgedragen naar de gemeenten. Op dat moment dient een lokale afweging te worden gemaakt over de inzet van deze middelen. Voor de komende twee jaar worden de diensten van het VIT afgenomen zoals in deze nota omschreven. Ook voor de inzet van de cpggz-gelden geldt dit: de komende twee jaar worden diensten van GGNet afgenomen.

6.11 Ervaring van mantelzorgers

Mantelzorgers vragen niet alleen ondersteuning, zij bieden ook deskundigheid. Op individueel niveau is de mantelzorger bij uitstek de persoon die inzicht heeft in de gewenste ondersteuning. Het is een uitdaging om profijt te trekken uit deze deskundigheid, om zodoende het meest optimale aanbod aan de persoon met een beperking te bieden.

6.12 Speerpunten Mantelzorg en vrijwillige inzet

- Het gemeentelijk beleid richt zich de komende jaren op instandhouding van de voorzieningen op het huidige niveau en het (waar mogelijk) wegnemen van nog bestaande belemmeringen voor mantelzorgers en vrijwilligers. Tevens wordt er (onveranderd) geïnvesteerd in de lokale professionele infrastructuur.
- In Braamt en Beek worden infopunten mantelzorg ingericht. Deze punten zijn organisatorisch ondergebracht bij de SWOM. VIT richt een informatiepunt mantelzorg in bij het Wmo-loket.
- Concrete vormen van respijtzorg voor mantelzorgers worden ingezet. Nieuwe mogelijkheden hierin zullen worden onderzocht.
- De oppasservice wordt verbreed naar de hele gemeente Montferland.
- Het lokale beleid op het gebied van mantelzorg en vrijwillige inzet wordt uitgevoerd door de lokale instellingen, terwijl inhoudelijke ondersteuning plaatsheeft door het VIT. Over twee jaar wordt besloten over de structurele inzet van CVTM- en cpggz-gelden.

6.13 Resultaten

1. Belemmeringen voor mantelzorgers en vrijwilligers zijn teruggebracht.
2. Ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers is volwaardig en gemeentebreed aanwezig.
3. Effectieve vormen van respijtzorg worden ingezet ten behoeve van de ontlasting van mantelzorgers.
4. Professionele deskundigheid inzake mantelzorg en vrijwillige inzet is lokaal aanwezig.
5. Uitkeringsgerechtigden leveren indien mogelijk en gewenst een bijdrage aan vrijwillige inzet.

7. INDIVIDUELE PARTICIPATIE

De Wmo richt zich op participatie van burgers in de maatschappij. In veel gevallen wordt hier invulling aan gegeven door collectieve voorzieningen en integraal beleid. Maar er blijft behoefte bestaan aan maatwerk voor de individu. De Wmo kent prestatievelden die zich hierop richten: het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning (prestatieveld 3), het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren (prestatieveld 5) en het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking (prestatieveld 6). Deze prestatievelden zijn gericht op het bevorderen en het ondersteunen van de individu bij diens deelname aan de maatschappij. Deze prestatievelden worden in dit hoofdstuk behandeld onder de noemer individuele participatie.

7.1 Stand van zaken

Op het gebied van individuele participatie bestaat er al een aanbod.

- Tal van instellingen, zoals de SWOM, Welzijn en Cultuur Montferland en het maatschappelijk werk ondersteunen cliënten met informatie en advies.
- Kerken en charitatieve instellingen ondersteunen mensen met activiteiten en emotionele steun.
- De Buitenlijn en het Keerpunt vervullen een belangrijke functie voor mensen die in een sociaal isolement verkeren of daarin dreigen te vervallen.
- Het gemeentelijk Wmo-loket is begin 2007 geopend.
- De gemeente verstrekt individuele voorzieningen (rolstoelen, hulp bij het huishouden, etc.).

7.2 Bevordering van participatie

De meeste mensen zijn prima in staat om deel te nemen aan de maatschappij. Ondersteuning is niet nodig. Voor een klein deel van de samenleving geldt dit niet. Bevordering van participatie is een kernthema in de Wmo. Het hebben van een sociale omgeving stelt mensen in staat langer zelfstandig te functioneren. Het ontbreken van familie of vrienden heeft een negatieve invloed op de leefomstandigheden. Het aantal mensen dat in een sociaal isolement verkeert wordt geschat op 6%. Ingezet wordt op personen die geen deel weten te nemen aan mogelijkheden van sociale ontmoeting. De reden voor het niet deelnemen aan de maatschappij kan gelegen zijn in onbekendheid, maar ook in beperkingen van een individu. De uitdaging is om deze mensen te betrekken bij de maatschappij. Aanbod van sociale activiteiten is er in Montferland ruimschoots. Ingezet wordt derhalve op het 'vinden' van mensen die in een sociaal isolement verkeren of hierin dreigen te vervallen. Op dit moment heeft de gemeente Montferland reeds instrumenten die hierin belangrijk werk vervullen.

De Buitenlijn is een meldpunt voor mensen die zich in een sociaal isolement bevinden. Zij worden door burgers of instellingen (huisartsen, woningstichtingen, wijkagenten etc.) naar dit meldpunt verwezen. Vanuit de Buitenlijn worden deze mensen geactiveerd tot participatie. Op individueel niveau worden zij doorverwezen naar tal van activiteiten als cursussen, vrijwilligerswerk, het Keerpunt etc.. Kracht van de Buitenlijn is dat er outreachend wordt gewerkt. Het Keerpunt is een sociaal activerings- en ontmoetingsproject voor ouderen, allochtonen en uitkeringsgerechtigden die worden gestimuleerd tot participatie. Het Keerpunt is een groepsactiviteit waar deze mensen elkaar kunnen ontmoeten en gestimuleerd worden om samen activiteiten te ondernemen. Het Keerpunt is gericht op doorstroming. Het is de bedoeling dat mensen doorstromen naar andere activiteiten of vrijwilligerswerk of uitstromen richting (begeleid) werk.

Het Keerpunt en de Buitenlijn zetten in op participatie aan de maatschappij, juist voor mensen voor wie dit niet vanzelfsprekend is. De waarde van deze voorzieningen is dan ook groot. Deelname aan de maatschappij en het doorbreken van sociaal isolement heeft een preventieve werking op latere zorgvragen. Hiermee passen deze voorzieningen binnen de uitgangspunt van de Wmo in Montferland dat ingezet wordt op preventie. Maatschappelijke partners en instellingen zoals de kerk en het solidariteitsfonds benadrukken de kracht van zowel de Buitenlijn als het Keerpunt.

De komende tijd kan een samenhangend aanbod worden ontwikkeld voor kwetsbare doelgroepen gericht op activering en vrijetijdsbesteding. Onder de noemer Activering en participatie is er een aanbod voor individuele begeleiding (De Buitenlijn) en voor groepen (Keerpunt) en worden diverse

ontplooiingsmogelijkheden aangeboden als cursuswerk, vrijwilligerswerk en een cultureel aanbod. Dit alles is gericht op activering van de doelgroep, maatschappelijke participatie en vergroting van het sociale netwerk van cliënten. In de uitvoering wordt gewerkt met vrijwilligers die diensten aan kunnen bieden, zoals hulp bij het invullen van formulieren en begeleiding bij activiteiten en tijdelijke hulp in huis. Deelnemers worden actief benaderd via de outreachende werkwijze. Dit aanbod voor kwetsbare doelgroepen moet toegankelijk zijn voor inwoners uit de hele gemeente. Het is daarom wenselijk om ook in Didam soortgelijke activiteiten aan te bieden. Overigens is sociaal isolement in veel gevallen armoedegerelateerd. Ondersteuning bij financiële vraagstukken van personen is een manier om sociaal isolement te voorkomen of te beperken.

Uitgangspunten 2008 en verder:

- Gelijk trekken aanbod Didam en 's-Heerenberg: Buitenlijn faciliteren om in de hele gemeente te opereren;
- De vrijwilligersgroep van vluchtelingenwerk betrekken in het aanbod van sociale activering;
- Ondersteunen van vrijwilligers die hulp op maat verlenen, kortdurend en afhankelijk van de vraag van de cliënt;
- Versterken van het huidige activiteitenaanbod binnen het groepswerk waardoor cliënten in aanraking komen met ontplooiingsmogelijkheden en mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding.

7.3 Advies en ondersteuning

De burger staat centraal in de Wmo. Er wordt een groot aantal verstrekkingen en voorzieningen aangeboden, waarmee de cliënt die behoefte heeft aan ondersteuning in de behoefte wordt voorzien. Aanbod voor deze cliënten bestaat al jaren. Knelpunten zijn echter dat het aanbod diffuus is, dat de toegang tot de voorzieningen over veel verschillende schijven loopt en zelfs dat het aanbod onbekend is. Er is behoefte aan een centraal punt voor aanbod, toegang tot voorzieningen, informatie en advies.

In Montferland wordt de behoefte aan één centraal punt met als functie aanbod, toegang, vraagverheldering, informatie en advies reeds vormgegeven via het Wmo-loket. Dit loket is in 2007 geopend. Vastgesteld is dat wordt uitgegaan van een groeimodel. In 2007 is verder vormgegeven aan de functies van het Wmo-loket. Hierbij wordt uitgegaan van het gemeentelijk dienstverleningsconcept. Hierin wordt onderscheid gemaakt in een frontoffice en een backoffice. Tevens zullen in dit kader de mogelijkheden van digitale dienstverlening meer worden toegepast, waarbij de behoefte van de cliënt voorop blijft staan. Face-to-face contacten en digitale toepassingen zullen elkaar versterken.

In de frontoffice worden de primaire cliëntcontacten gevoerd. In de backoffice wordt nauw contact gelegd met de maatschappelijke partners naar wie wordt verwezen of van wie een bijdrage wordt verwacht. Hierbij gaat het in eerste instantie om het C.I.Z., de stichting Welzijn Ouderen, de zorgaanbieders, stichting MEE en het sociaal-cultureel werk. Een uitbreiding van de backoffice met partners die een rol spelen in het aanbod aan mensen met een beperking ligt voor de hand.

7.4 Individuele verstrekkingen

Aan personen met een beperking, die niet geheel op eigen kracht en ondanks ondersteuning van familie, vrienden of de buurt deel kunnen nemen aan de maatschappij, levert de gemeente individuele voorzieningen. In de eerste fase van de invoering van de Wmo in Montferland is het beleid omtrent de individuele verstrekkingen reeds vastgelegd. Met dit beleid voldoet de gemeente aan de in de wet vastgelegde compensatieplicht. Deze plicht houdt in dat ter compensatie van beperkingen die een persoon ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie voorzieningen worden getroffen. Hiermee wordt de persoon in staat gesteld een huishouden te voeren, zich te verplaatsen in en om de woning, zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel en medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. De gemeente Montferland vult deze compensatieplicht in door de verstrekking van vervoersvoorzieningen, woonvoorzieningen, rolstoelen en hulp bij het huishouden.

De verstrekking van deze voorzieningen gebeurt in natura of via een persoonsgebonden budget. Voor de meeste verstrekkingen geldt dat een eigen bijdrage aan cliënten wordt gevraagd. Met diverse

aanbieders zijn overeenkomsten gesloten voor de levering van de verstrekkingen. De toegang tot de verstrekkingen (indicering) vindt plaats via het gemeentelijk Wmo-loket.

Het grootste deel van de gemeentelijke middelen die samenhangen met de Wmo gaat op aan de individuele verstrekkingen. Bovendien geldt dat deze verstrekkingen worden verleend op basis van een open einderegeling. Binnen de individuele verstrekkingen ontstaat derhalve een financieel risico, zeker met het oog op de komende vergrijzing. Het is dan ook de uitdaging om te zoeken naar alternatieven, bijvoorbeeld collectieve voorzieningen, die een deel van de individuele verstrekkingen op adequate wijze kunnen vervangen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan boodschappendiensten, een centrale wasvoorziening en maaltijdvoorzieningen. Vanuit de zorginstellingen zijn reeds innovaties zichtbaar die mogelijk een rol kunnen gaan vervullen als algemene voorzieningen in het kader van de Wmo. Juist door de invoering van de Wmo zullen innovaties ontstaan. Deze innovaties zullen mogelijk de druk op de individuele verstrekkingen wegnemen. Deze innovaties worden in dat geval onderzocht en bij bewezen geschiktheid ingezet.

De verwachting is dat de uitvoering van hulp bij het huishouden de komende tijd zal veranderen. Er heeft een verschuiving in de zwaarte van de hulp plaats. Landelijk wordt gesignaleerd dat meer op lichtere hulp wordt geïndiceerd. Gemeenten en aanbieders zijn gezamenlijk in overleg om dit vraagstuk bij een volgende aanbestedingsperiode gedegen in de bestekken te betrekken.

7.5 Preventie

Preventieve maatregelen kunnen ertoe leiden dat personen langer zelfstandig functioneren. In het ouderenonderzoek dat door de GGD Gelre-IJssel is uitgevoerd wordt een aantal risicofactoren genoemd die kunnen leiden tot een grotere vraag naar individuele ondersteuning. Genoemd kunnen worden risico's als overgewicht, gevoelens van eenzaamheid en een gebrek aan beweging. Het is lonend om in te zetten op preventie. Dat betekent: bevorderen van beweging, informatieverstrekking over valpreventie en ergo-therapeutische advisering. Met lokale instellingen en andere adviseurs zullen afspraken worden gemaakt om in te zetten op preventieve acties gericht op de individu.

7.6 Participatie en scholing

Scholing kan een functie vervullen in de ondersteuning van mensen. Daarbij kan worden gedacht aan personen die in een sociaal isolement verkeren of bepaalde doelgroepen die een specifieke achterstand hebben. De gemeente biedt al jaren volwasseneneducatie aan. Met de onderwijsinstellingen maakt de gemeente afspraken over de cursussen die worden aangeboden.

Scholing heeft twee effecten voor mensen in een achterstand: er is sprake van een verbreding bij de betreffende personen en zij nemen door een cursus te volgen actiever deel aan de maatschappij. Het leggen van een relatie tussen de doelgroepen van de Wmo en het onderwijsaanbod biedt mogelijkheden tot versterking individu. Er wordt dan ook ingezet op het formuleren en afnemen van cursussen en opleidingen voor doelgroepen van de Wmo.

7.7 Participatie en werk

Het 'hoogst haalbare' in de participatie van burgers is regulier werk. Niet voor iedereen is werk een vanzelfsprekendheid. Vanwege beperkingen of minder kansen op de arbeidsmarkt is ondersteuning bij het vinden van een geschikte werkplek gewenst. De weg naar werk kent voor deze mensen een aantal tussenstappen: vrijwilligerswerk, werken met behoud van uitkering, gesubsidieerd werk en Work First. Voor wie niet regulier kan werken, bestaat de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). Die biedt aan Wsw-geïndiceerden de mogelijkheid tot Begeleid Werken bij een reguliere werkgever, Groepsdetachering bij een reguliere werkgever of Beschut Werken bij het Werkvoorzieningschap. Voor personen die niet in staat zijn tot werk in het kader van de Wsw bestaat deelname aan dagbestedingsactiviteiten. Dit betreft bijvoorbeeld verstandelijk gehandicapten of Wsw-ers die na herindicatie niet meer in staat zijn tot Wsw-werk.

Er zijn relaties te leggen tussen de Wet werk en bijstand (Wwb) en hulp bij het huishouden. In die zin kunnen de Wwb en de Wmo elkaar versterken. Onderzocht kan worden of het haalbaar is

arrangementen te maken met thuiszorgaanbieders waarbij Wwb-gerechtigden geschoold worden om te gaan werken in de thuiszorg. Een aantal instellingen heeft reeds aangegeven hierop zeker te willen inzetten. Op deze wijze wordt participatie gekoppeld aan de zelfredzaamheid van burgers. Maar ook andere op participatie gerichte activiteiten zijn denkbaar. Dit geldt voor Wwb-gerechtigden die uit kunnen stromen naar de arbeidsmarkt, en in mindere mate voor personen met een Wsw-indicatie.

Moderniseringsvoorstellen voor de Wsw van het kabinet stimuleren gemeenten meer Wsw-ers te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt in aangepaste banen. Hierbij zal zoveel mogelijk worden ingezet op het versterken van de relatie tussen de Wmo en de Wwb en de Wsw met als doel het bevorderen van participatie in regulier werk én het bijdragen aan het ondersteunen van mensen met een beperking. Hierbij kan gedacht worden aan het aanbieden van persoonlijke diensten zoals klusjes verrichten in en om het huis, boodschappendiensten, de hond uitlaten of samen er op uit om een wandelingetje te maken. Dit kan eventueel gekoppeld worden aan wijk- en kerngericht werken.

Eén van de pijlers van het beleid van het nieuwe kabinet is sociale samenhang. In het kader hiervan is het landelijke project 'Iedereen doet mee' gestart. Doel van dit project is verbreding en verdieping van arbeids- en maatschappelijke participatie (in dit verband wordt bedoeld mantelzorg en vrijwilligerswerk). Dit zal door het rijk verder uitgewerkt worden in samenspraak met sociale partners en gemeenten. Het kabinet heeft aangekondigd zoveel mogelijk de bestaande schotten tussen de diverse op re-integratie en participatie gerichte budgetten weg te nemen. Zodra dit op gemeenteniveau concrete vormen heeft aangenomen, zal dit opgepakt worden in het gemeentelijk beleid.

7.8 Wmo-stimuleringsprijs

Aan verschillende gemeenschappen wordt de vraag voorgelegd of zij mogelijkheden zien om een ondersteunende functie te vervullen. Gedacht kan worden aan activiteiten ter ontmoeting. Ter stimulering wordt een Wmo-stimuleringsprijs uitgereikt, waarmee de gemeente waardering uitspreekt voor lokale initiatieven die een bijdrage leveren aan de Wmo (bijvoorbeeld het betrekken van gehandicapten bij lokale activiteiten of het bereiken van mensen in een isolement). De prijs kan jaarlijks worden toegekend. De Wmo-raad nomineert. Er wordt maximaal € 5.000 beschikbaar gesteld. Ook zal worden bekeken of externe financiers een bijdrage kunnen leveren aan de stimuleringsprijs.

7.9 Speerpunten Individuele participatie

- Uitgangspunt is het vinden en benaderen van personen die in een sociaal isolement verkeren of hierin dreigen te vervallen. Activering en participatie wordt structureel ondersteund.
- De komende jaren wordt ingezet op het vinden en (verder) toepassen van collectieve voorzieningen die individuele verstrekkingen op een adequate wijze kunnen vervangen.
- Het Wmo-loket wordt verder vormgeven.
- Met de lokale welzijnsinstellingen en andere adviseurs zullen de komende jaren afspraken worden gemaakt om in te zetten op preventieve acties gericht op de individu.
- In overleg met onderwijsinstellingen worden vraaggericht cursussen en opleidingen aangeboden die gericht zijn op de doelgroepen van de Wmo.
- Er wordt ingezet op versterking van de relatie tussen Wmo, Wwb en Wsw. Doel is het bevorderen van participatie in werk én het bijdragen aan ondersteunen van mensen met een beperking.
- De gemeente Montferland reikt jaarlijks de Wmo-stimuleringsprijs uit.

7.10 Resultaten

1. Sociaal isolement wordt verder tegengegaan.
2. Het Wmo-loket functioneert optimaal.
3. Adequate collectieve voorzieningen worden optimaal benut.
4. Preventie wordt ingezet om mensen langer zelfstandig te laten functioneren.
5. Kwetsbare groepen participeren meer in de maatschappij door deelname aan sociale activiteiten.
6. Uitkeringsgerechtigden vervullen een rol bij de bevordering van individuele participatie.
7. De lokale samenleving ontplooit initiatieven ter bevordering van individuele participatie en ondersteuning van mensen met een beperking.

8. MAATSCHAPPELIJKE OPVANG

De prestatievelden 7, 8 en 9 van de Wmo geven de gemeente de taak vast te stellen op welke wijze mensen worden ondersteund die maatschappelijk in de problemen zijn gekomen of dreigen te komen. Het betreft hier bijvoorbeeld slachtoffers van huiselijk geweld, daklozen, mensen die in een psychische crisis verkeren en verslaafden. Deze personen hebben één ding gemeen: ze raken ontheemd en dreigen de aansluiting met de samenleving te verliezen. Zij hebben behoefte aan opvang, zoals:

- opvang voor mensen die vanwege (vaak meerdere) problemen de thuissituatie hebben verlaten en vrouwenopvang voor vrouwen die de thuissituatie hebben verlaten in verband met relationele problemen of geweld;
- openbare geestelijke gezondheidszorg;
- verslavingsbeleid.

De taak voor de gemeente is om voor maatschappelijke opvang een samenhangend aanbod te creëren en in stand te houden. Deze taak is niet nieuw. Traditioneel wordt de uitvoering hiervan ter hand genomen door centrumgemeenten. Voor de regio Achterhoek is Doetinchem de centrumgemeente. Vanuit de Wmo ligt er een opdracht voor zowel de centrumgemeenten als de individuele gemeenten: gezamenlijk moeten zij komen tot inzet van de middelen die de centrumgemeente ontvangt.

8.1 Gegevens Montferland

Traditioneel is het lastig om goed zicht te krijgen op de aantallen multiprobleemsituaties. Landelijk wordt wel eens de schatting gehanteerd dat 1% van de bevolking zich in de gevarenzone bevindt. Voor de Achterhoek gaat het dan om 2000 tot 3000 burgers en voor Montferland om ca. 350.

De GGD Gelre-IJssel heeft in 2005 een onderzoek gedaan naar multiprobleemsituaties in de Achterhoek. Een aantal bevindingen:

- De schatting van het aantal multiprobleemsituaties in de Achterhoek bedraagt 980.
- Ruim 1000 kinderen zijn in de Achterhoek onderdeel van een multiprobleemsituatie.
- Bij de multiprobleemsituaties met kinderen is in bijna 90% van de gevallen sprake van opvoedingsproblemen en bij 74% is er sprake van pedagogische verwaarlozing en/of huiselijk geweld en/of misbruik.
- Niet-hanteerbare schulden en huisvestingsproblemen komen in ongeveer de helft van alle multiprobleemsituaties voor.
- Binnen de Achterhoek zijn de gemeenten Doetinchem en Winterswijk, wanneer het aantal multiprobleemsituaties gerelateerd wordt aan het aantal inwoners, sterk ververtegenwoordigd.
- Het aantal gesignaleerde daklozen in het onderzoek bedraagt 144.
- Bij 153 multiprobleemsituaties is in de onderzoeksperiode sprake van dreigende dakloosheid.
- In ruim 40% van de multiprobleemsituaties speelt overlast een rol.
- Criminaliteit wordt bij bijna 17% van de situaties gemeld.
- 15% van de onderzoekspopulatie is door meerdere instellingen voor het onderzoek aangemeld.
- Casussen van de politie en woningcorporaties zijn in 67% ook bij andere instellingen bekend.

Het aantal mensen dat gebruik maakt van de ambulante hulpverlening voor verslaafden is slechts een fractie van degenen die verslaafd zijn. In de periode 2000-2004 waren er in de regio Doetinchem gemiddeld 739 mensen per jaar ingeschreven bij de ambulante verslavingszorg. Per 10.000 inwoners is dit ongeveer gelijk aan het Nederlandse gemiddelde. Mensen met een alcoholhulpvraag vormen bijna de helft van de totale groep cliënten in de ambulante verslavingszorg. De overige groep bestaat uit mensen met opiaten (heroïne) als primair verslavingsprobleem (22%), mensen met een cocaïneprobleem (16%), cannabisprobleem (8%) en gokverslaving (5%).

8.2 Maatschappelijke opvang en bestrijding van huiselijk geweld

De kerntaak voor de centrumgemeente ligt bij de organisatie en bekostiging van de regionale opvangvoorzieningen voor daklozen en crisissituaties. Preventie en maatschappelijk herstel is primair een taak van de lokale gemeente. Het bieden van het samenhangende pakket aan regionale

opvangvoorzieningen op een kwalitatief verantwoord niveau zal gewaarborgd moeten worden. Het betreft crisisopvang, nachtopvang daklozen, dagopvang/annex gebruikersruimte, dagbesteding daklozen en sociale pensionplaatsen. Centrale doelen hierbij zijn minder daklozen, minder overlast, betere opvang en betere zorg.

8.3 Openbare geestelijke gezondheidszorg

Centrumgemeenten zijn vrij om de OGGz-gelden, die per 2007 aan de rijksbijdrage zijn toegevoegd, in te zetten binnen het kader van de specifieke uitkering, maar het bestedingsdoel van de gelden is toeleiding op het gebied van de OGGz in het gehele verzorgingsgebied van de centrumgemeente.

In opdracht van VWS is ten behoeve van de centrumgemeenten een handreiking opgesteld om hen te ondersteunen bij het maken van keuzes ten aanzien van welke doelgroepen en activiteiten zij met de toelidingsmiddelen kunnen financieren. In deze handreiking wordt onder andere gesteld dat de toelidingsmiddelen zijn bedoeld om meer zorgmijders in zorg te krijgen om daarmee zowel verloedering als overlast te bestrijden. De middelen kunnen (deels) ook ingezet worden voor het versterken van de regie over toelidingsactiviteiten en de samenwerking tussen partijen. De middelen zijn niet bedoeld om te worden ingezet zolang de cliënt in zorg is. Toelidingsactiviteiten zijn:

- a. signaleren, opsporen en melden;
- b. contact leggen, contact houden en het toeleiden;
- c. ongevraagde nazorg (nadat de cliënten alsnog uit het beoogde reguliere circuit terugvallen - in casu gaat het dan weer opnieuw om 'toeleiding').

De centrumgemeente zal samen met de regio-gemeenten moeten vaststellen welke toelidingsactiviteiten waar worden ingezet.

8.4 Verslavingszorg

Inzake verslavingszorg ligt de gemeentelijke taak op het gebied van de ambulante verslavingszorg. Het gaat daarbij vooral om hulpverlening, preventie en consultatie. De regio-gemeenten hebben gezamenlijk onderschreven dat er binnen de rijksbijdrage onvoldoende ruimte voorhanden is c.q. vrijgemaakt kan worden voor uitvoering van de verslavingszorg op het noodzakelijk geachte minimumniveau (capaciteit en kwaliteit). De gezamenlijke gemeenten verstrekken daarom naar rato van het aantal inwoners jaarlijks een aanvullende bijdrage van in totaal € 100.000,- (circa 10% van de uitgaven voor verslavingszorg).

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat het niet wenselijk is om een eigen, Montferlands beleid te maken waar het taken inzake maatschappelijke opvang betreft. De gemeente Doetinchem is en blijft centrumgemeente voor de uitvoering van de beleidsterreinen. Afstemming tussen centrumgemeente en regiogemeenten is echter noodzakelijk om te kunnen spreken van een samenhangend aanbod. Daarom is inmiddels gestart met een traject om hiertoe te komen. De centrumgemeente Doetinchem zal samen met de Achterhoekse gemeenten en GGD Gelre-IJssel een beleidskader voor maatschappelijke opvang voorbereiden. Dit beleidskader wordt afzonderlijk aan de gemeenteraad voorgelegd.

8.5 Visie op maatschappelijke zorg

De aanpak van maatschappelijke opvang zal regionaal worden opgepakt. Dit beleid zal zich richten op:

- het voorkomen van maatschappelijke uitval van sociaal kwetsbare burgers in (multi) probleemsituaties en het bevorderen van hun maatschappelijke herstel;
- het verbeteren van de levenskwaliteit;
- het zoveel mogelijk behouden en bevorderen van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid en het deelnemen aan de samenleving.

Preventie en maatschappelijk herstel staan hierbij centraal.

Hulp aan en inzet van voorzieningen voor inwoners in een multiprobleemsituatie is alleen effectief als de probleemgebieden gelijktijdig worden aangepakt en de inzet integraal is en gecoördineerd wordt aangeboden. Het lokale beleid van de Achterhoekse gemeenten is daarom gericht op:

- beschikking krijgen en hebben op lokaal niveau over een gedifferentieerd pakket aan maatregelen en voorzieningen, die in samenhang op de individuele probleemsituatie ingezet kunnen worden;

- het opzetten van een lokaal zorgnetwerk (multidisciplinair team) dat sluitend werkt voor de inwoners met meervoudige problemen, waar signalen binnenkomen en waar de ondersteuning en inzet van de hulp van verschillende disciplines wordt gecoördineerd en afgestemd;
- de beschikbaarheid van een OGGz-monitor/cliëntenvolgsysteem, waarmee alle multiprobleemsituaties in beeld komen en gevolgd kunnen blijven worden.

Omdat de kans op succes daarmee toeneemt, gaat de hulp uit van:

- een vroegtijdige inzet met zo min mogelijk drempels, schakels en selectieprocedures (geen wachttijden/wachtlijsten);
- aandacht gericht op het systeem (gezinssituatie, omgeving e.d.) en niet beperkt tot de individu;
- het aanwijzen bij elke situatie van een coördinerende hulp- of dienstverlening (trajectcoördinator) die verantwoordelijk is voor de samenhang van hulpverleningsactiviteiten.

Voor cliënten voor wie interventie door lokale zorgnetwerken geen soelaas meer biedt, worden er korte lijnen gelegd met het regionale coördinatiepunt multiprobleemsituaties en daarmee met het gespecialiseerde bovenlokale aanbod, zoals maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, GGZ en verslavingszorg. Bij de overdracht van lokale zorg naar het regionale coördinatiepunt en omgekeerd wordt ervoor gewaakt dat de continuïteit in het hulpverleningstraject is gewaarborgd. Het regionale coördinatiepunt van de GGD ondersteunt de lokale zorgnetwerken en werkt in onderlinge afstemming.

8.6 Rolverdeling regiogemeenten en centrumgemeente

De acht gemeenten in de regio Achterhoek hebben een gezamenlijke visie op preventie en maatschappelijk herstel van cliënten in multiprobleemsituaties. Centraal staat het uitgangspunt dat lokaal wordt gedaan wat lokaal kan en dat op het regionale niveau (centrumgemeente/regionale voorzieningen) wordt uitgevoerd wat op het lokale niveau niet mogelijk is.

Op basis van deze visie bestaan de volgende regieverantwoordelijkheden.

Voor alle gemeenten:

- de regie van een lokaal OGGZ-beleid, met het faciliteren en versterken van lokale zorgnetwerken en toezien op de uitvoering van trajectcoördinatie en de medewerking aan de OGGZ-monitor;
- het mogelijk maken van de huisvesting en nazorg voor maatschappelijke herstelcliënten die willen en kunnen wonen in een zelfstandige woning in een regiogemeente;
- zorgdragen dat lokale zorgnetwerken ondersteund worden door het regionale coördinatiepunt multiprobleemsituaties.

Voor centrumgemeente Doetinchem:

- toezien op de afstemming tussen lokale zorgnetwerken en bovenlokale gespecialiseerde maatschappelijke zorg en GGZ (bemoeizorg, screening, trajectcoördinatie en toeleiding) als de lokale zorg niet meer afdoende blijkt;
- toezien op de afstemming tussen bovenlokale gespecialiseerde zorg en de lokale zorgnetwerken, daar waar maatschappelijk herstelcliënten weer in een regio of wijk gaan wonen;
- organiseren dat er in overleg met regiogemeenten en de belangrijkste maatschappelijke organisaties een monitor ontwikkeld en opgezet gaat worden ten behoeve van beleidsinformatie.

Deze verantwoordelijkheden worden verder verfijnd in het regionale beleidskader.

8.7 Speerpunt Maatschappelijke opvang

- De gemeente Montferland bereidt samen met de gemeente Doetinchem en de andere regiogemeenten het beleidskader voor maatschappelijke zorg voor. De gemeente Montferland zal bij de voorbereiding en uitvoering van de taken maatschappelijke opvang, huiselijk geweld, openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg aansluiten bij centrumgemeente Doetinchem, waarbij een regionale, Achterhoekse aanpak centraal staat.

8.8 Resultaten

1. Maatschappelijke uitval wordt zoveel mogelijk voorkomen.
2. De levenskwaliteit van cliënten van maatschappelijke opvang wordt verbeterd.

9. CLIËNTPARTICIPATIE IN DE WMO

De Wmo schrijft gemeenten voor om cliënten te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van de wet. Cliënten hebben een stem in de voorzieningen die voor hen worden getroffen. In 2007 dient de cliëntparticipatie te worden geformaliseerd.

Cliëntparticipatie inzake de Wmo wordt in Montferland niet toegepast omdat het een wettelijke verplichting is, maar omdat het besef bestaat dat het juist de cliënt zelf is die behoeften aan kan geven en die vanuit de werkelijkheid kan reflecteren en adviseren over voorstellen die de gemeente doet. Door cliënten te betrekken wordt de effectiviteit van het Wmo-beleid vergroot.

9.1 Klankbordgroep Wmo

Alhoewel de plicht tot cliëntparticipatie pas geldt vanaf 2008 is ervoor gekozen om bij de eerste voorbereidingen op de invoering van de Wmo al actief aan de slag te gaan met cliëntparticipatie. Zonder cliënten al snel een formele adviesstatus te kunnen geven is besloten tot het instellen van een klankbordgroep Wmo. Vanuit diverse geledingen en cliëntorganisaties zijn deelnemers aan de klankbordgroep toegevoegd. De klankbordgroep heeft tijdens het traject van de voorbereiding op de Wmo geadviseerd over voorstellen die aan college resp. gemeenteraad werden voorgelegd. Opmerkingen vanuit de klankbordgroep zijn vanwege hun waarde veelvuldig doorgevoerd in de besluiten van de gemeente. De overtuiging bestaat dat het gemeentelijke proces tot invoering van de Wmo baat heeft gehad bij de inbreng vanuit de klankbordgroep. De positieve ervaringen die zijn opgedaan met de samenwerking met en advisering door de klankbordgroep Wmo hebben belangrijke handvatten opgeleverd voor de voorbereiding van een geformaliseerd adviescommissie op het gebied van de Wmo.

9.2 Wmo-raad Montferland

Inmiddels is besloten tot het instellen van een Wmo-raad. De Wmo-raad heeft het karakter van een formele adviescommissie, gebaseerd op de gemeentewet. De advisering door de Wmo-raad, die gevraagd en ongevraagd plaats kan hebben, richt zich op beleidsvoorbereiding en uitvoering van het gemeentelijk Wmo-beleid.

De Wmo is nieuw en hetzelfde geldt natuurlijk voor de Wmo-raad. Om te komen tot een gedegen advisering vanuit de Wmo-raad én om de achterban vanuit de diverse doelgroepen te ondersteunen wordt een werkbudget beschikbaar gesteld voor de Wmo-raad. Dit budget is bedoeld ter versterking van de cliëntparticipatie.

9.3 Ketenoverleg

Teneinde gezamenlijk met maatschappelijke partners te komen tot een integrale benadering in de heten wonen-welzijn-zorg wordt vanaf 2008 een ketenoverleg in het leven geroepen. Bij dit overleg worden betrokken woningcorporaties, zorgaanbieders, welzijnsorganisaties etc.. Het ketenoverleg heeft geen formele adviesstatus zoals de Wmo-raad, maar wordt wel degelijk gezien als een onmisbaar orgaan in het kader van de uitvoering van het Wmo-beleid.

10. FINANCIËN

De Wmo gaat vaak ook over geld. De gemeente is geconfronteerd met een wet die qua inhoud dermate omvangrijk is, dat deze per definitie gepaard gaat met forse budgetten. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de omvang van deze budgetten in Montferland. Ook wordt de richting die in deze kadernota wordt bepaald financieel vertaald.

10.1 Budget Wmo

Bij de vaststelling van het budget dat gepaard gaat met de Wmo dient in elk geval de reikwijdte van de Wmo te worden bepaald. Valt bijvoorbeeld het onderhoud van openbaar groen onder Wmo (in het kader van leefbaarheid)? Of zijn subsidies die worden verstrekt aan sportclubs of fanfares te scharen onder de bevordering van participatie aan de maatschappij? Hierin is een brede en een smalle systematiek mogelijk. In de brede benadering worden alle posten, zowel direct als indirect gerelateerd aan de Wmo, in beeld gebracht. In de smalle benadering worden posten betrokken die direct voortvloeien uit de Wmo. Er wordt voor gekozen om uit te gaan van de smalle benadering. Reden hiervoor is dat de brede benadering haast onbegrensd is. In een uiterste geval kan worden gesteld dat de hele gemeentebegroting betrekking heeft op de Wmo; is de gemeente er niet juist om elke burger in de gelegenheid te stellen om deel te nemen aan de maatschappij? Het is niet gewenst om de Wmo financieel en inhoudelijk groter te maken dan nodig: dit komt de beheersbaarheid en de inzichtelijkheid van het beleid niet ten goede.

De voor de Wmo beschikbare budgetten bestaan uit twee componenten:

- middelen ten behoeve van de individuele verstrekkingen. De inzet van deze middelen hebben plaats op basis van een open eindmethodiek;
- middelen ten behoeve van activiteiten die externe partners uitvoeren. Deze middelen worden doorgaans door middel van subsidieverstrekking ingezet.

10.2 Omvang Wmo in Montferland

Bij deze kadernota is een financieel overzicht gevoegd. Daarin wordt de omvang van 'het Wmo-budget' weergegeven. Het betreft posten op de gemeentelijke begroting die samenhangen met de negen prestatievelden van de Wmo. Jaarlijks gaat er zo'n € 8 miljoen om in de Wmo. De helft van de Wmo-middelen wordt ingezet voor de individuele verstrekkingen. Opvallend is dat aan enkele prestatievelden een (verhoudingsgewijs) minimaal deel van de totale Wmo-gelden wordt besteed.

10.3 Budgetneutraliteit en open eindregelingen

Het totale Wmo-budget wordt gezien als de ruimte die bestaat om ondersteuning te bieden aan personen die dit nodig hebben bij deelname aan de maatschappij. Dit moet vanzelfsprekend worden beschouwd in de financiële realiteit van de gemeente Montferland. Derhalve dient ook te worden gestreefd naar een beheersing van de Wmo-budgetten. Dit kan kaderstellend gebeuren door de invoering van de Wmo budgetneutraal te laten verlopen.

Het is gewenst om binnen de totale Wmo-budgetten te kunnen 'schuiven'. Hiermee wordt bereikt dat ingezet kan worden op prestatievelden die prioriteit hebben of waaraan (te) weinig wordt toegekend. Prioriteiten worden gelegd bij Opvoeding, Individuele participatie en Mantelzorg en vrijwillige inzet.

De inzet van de Wmo-budgetten wordt beïnvloed door het feit dat er een open eindregeling geldt voor wat betreft de individuele verstrekkingen. De compensatieplicht die geldt in de Wmo dwingt gemeenten om deze verstrekkingen – ongeacht de omvang van het budget – te leveren indien een persoon hier recht op heeft. Hierin schuilt voor de gemeente een risico (zoals we dat bijvoorbeeld ook kennen in de Wwb). Juist dit risico levert de uitdaging om de druk op de individuele verstrekkingen beheersbaar te houden of zelfs af te laten nemen. Het inzetten op algemene voorzieningen en preventie is hiervoor de uitgelezen kans. Impliciet betekent dit, dat ingezet dient te worden op factoren, zoals in deze kadernota voorgesteld.

10.4 Toekomstperspectief middelen hulp bij het huishouden

De middelen die de gemeente ontvangt voor de verstrekking van de nieuwe taak hulp bij het huishouden zijn in 2007 gerelateerd aan de uitgaven die in 2005 golden. Dat betekent dat de macrobudgetten op basis van historische gegevens over gemeenten worden verdeeld. De rijksoverheid verdeelt de macrobudgetten vanaf 2008 volgens een zogenaamde objectieve verdeelsleutel. Op basis van een groot aantal factoren wordt bepaald welke gemeente welk bedrag uit het macrobudget ontvangt. Veel gemeenten zullen hierdoor worden geconfronteerd met een nadeel (de zogenaamde nadeelgemeenten). Ook Montferland is vanaf 2008 geconfronteerd met een nadeel op het totaalbudget.

Het VNG en een aantal (grote) gemeenten hebben felle kritiek geuit op de verdeelsleutel en de uitkomsten daarvan. Zij zijn van mening dat de Wmo met de huidige budgetten nauwelijks is uit te voeren. Mede op basis van die kritiek is er een motie aangenomen over de kostengevolgen van de Wmo. Deze motie vraagt om een analyse van de ontwikkeling van de kosten en de achterliggende oorzaken en verzoekt om zonedig maatregelen te nemen om het gemeenten mogelijk te maken de door de Wmo opgedragen verplichtingen uit te kunnen voeren. Op basis van dit onderzoek zijn in 2007 enkele tonnen toegevoegd aan het budget. Echter, in de junicirculaire 2007 is vastgelegd dat de verdeling van de budgetten als hierboven beschreven reeds in 2008 vorm krijgt. Op basis van dat verdeelmodel gaat Montferland er fors op achteruit. Ten opzichte van het budget voor 2007 neemt de rijksbijdrage voor hulp bij het huishouden af met zo'n € 1,2 mln.. Opvallend hierbij is dat alle Achterhoekse gemeenten er vergelijkbaar op achteruitgaan. Ten tijde van het opstellen van deze nota is de analyse van deze ingrijpende teruggang nog niet afgerond. Wel worden met de acht Achterhoekse gemeenten afspraken gemaakt om zoveel mogelijk op te trekken om op die manier de negatieve financiële gevolgen te kunnen beperken.

10.5 Voorstellen

Alhoewel deze nota als kaderstellend is bedoeld, vloeien er reeds enkele beleidsvoorstellen uit voort, die aanspraak maken op bestaande budgetten. Deze concrete voorstellen worden hieronder opgesomd:

<i>Wmo-breed</i>	<i>Jaarlijkse toekenning Wmo-stimuleringsprijs</i>	<i>max. € 5.000 (S)</i>
<i>Individuele participatie</i>	<i>Structureren Activering en participatie</i>	<i>€ 38.000 (S)</i>
<i>Mantelzorg/vrijw. inzet</i>	<i>Handhaven functies vrijwillige inzet</i>	<i>€10.000(S)</i>
<i>Mantelzorg/vrijw. inzet</i>	<i>Uitbreiden functies vrijwillige inzet</i>	<i>€ 40.000 (S)</i>
<i>Mantelzorg/vrijw. inzet</i>	<i>Verbreiding oppasservice naar Montferland</i>	<i>€ 4.000 (S)</i>
<i>Totaal structurele voorstellen</i>		<i>€ 97.000</i>
<i>Leefbaarheid</i>	<i>Kosten leefbaarheidsonderzoek</i>	<i>€ 5.000 (I)</i>
<i>Opvoeding</i>	<i>Haalbaarheidsonderzoek Centrum J&G</i>	<i>€ 5.000 (I)</i>

10.6 Dekking

Uitgangspunt is een budgetneutrale uitvoering van de Wmo. Derhalve wordt voorgesteld de structurele lasten voor de 'nieuwe' initiatieven ten laste te brengen van de beschikbare budgetten voor individuele verstrekkingen. Hiermee wordt het risico op de open einderegeling verhoogd met een bedrag van € 97.000. De keuze om 'nieuw beleid Wmo' ten laste te brengen van de individuele verstrekking wordt inhoudelijk als volgt beargumenteerd. Investeren in preventie en aan de voorkant van problemen zal, op termijn, naar verwachting een verminderde druk op de (gemeentelijke) uitgaven genereren. Effecten hiervan zijn op dit moment niet in te schatten, maar zullen na enkele jaren onderzocht worden. De incidentele lasten (€ 10.000) kunnen worden gevonden in het budget voorbereidingskosten Wmo, dat na afronding van het project invoering Wmo nihil is.

10.7 Subsidiemogelijkheden

Speerpunten die voortkomen uit deze kadernota zijn mogelijk kansrijk waar het externe subsidies betreft. Om die reden zal bij de uitvoering van de acties die samenhangen met de Wmo immer gezocht worden naar mogelijkheden van externe (mede)financiering.

10.8 Speerpunten Financiën

- De uitvoering van de Wmo wordt budgetneutraal uitgevoerd ten opzichte van het totale budget 2007, met inachtneming van het risico van het open eindekarakter van de individuele verstrekkingen.
- Structurele kosten voor nieuw voorstellen in het kader van het Wmo-beleid bedragen € 97.000. Dit bedrag wordt gevonden in de beschikbare budgetten voor individuele verstrekkingen.
- De incidentele lasten (€ 10.000) kunnen worden gevonden in het budget voorbereidingskosten Wmo, dat na afronding van het project invoering Wmo nihil is.
- Bij de uitvoering van Wmo-speerpunten zullen externe subsidiemogelijkheden worden onderzocht en waar mogelijk worden aangevraagd.

11. EVALUATIE

Gemeenten hebben de plicht om hun Wmo-beleid in een plan voor vier jaar vast te leggen. Door middel van deze kadernota is voor de eerste maal een meerjarig plan neergelegd. In deze kadernota is de algemene richting verwoord waarin de Wmo zich in Montferland zal ontwikkelen. Uitvoering van de visie wordt door het college van burgemeester en wethouders ter hand genomen. Het is van belang dat de voortgang van de Wmo in onze gemeente periodiek wordt teruggekoppeld naar de opdrachtgever, de gemeenteraad dus. In eerste instantie heeft dit natuurlijk plaats via de begrotingscyclus, waarin vanaf 2008 een aparte Wmo-paragraaf wordt opgenomen. Gezien echter het feit dat het een nieuwe wet betreft en vanwege de omvangrijke budgetten die samenhangen met de Wmo is terugkoppeling via de begrotingscyclus niet voldoende.

Voorgesteld wordt de voortgang van de uitvoering van de speerpunten die de kadernota in zich heeft periodiek te evalueren. Bij die periodieke evaluatie – waarbij ook de Wmo-raad zal worden betrokken – dienen in elk geval de volgende vragen te worden beantwoord:

- hoe luidde de opdracht die in de kadernota is vastgesteld;
- wat is de stand van zaken voor wat betreft de uitvoering van die opdracht;
- wat zijn de kosten geweest en wat zullen de kosten nog zijn;
- is het beoogde resultaat gerealiseerd;
- zijn er al effecten te meten en zo ja, wat zijn die effecten;
- dient de geformuleerde opdracht te worden aangepast.

De evaluatie zal tweejaarlijks plaatshebben.

11.1 Speerpunt evaluatie

- De uitvoering van de kadernota Wmo wordt iedere twee jaar geëvalueerd. De eerste evaluatie heeft plaats in 2009.

12. PLANNING

De komende jaren zal uitvoering worden gegeven aan de in deze kadernota vastgestelde speerpunten. Hieruit is nu reeds een aantal concrete acties te benoemen.

Thema Leefbaarheid	
Onderzoek leefbaarheid Montferland	Eerste helft 2008
Inbedden leefbaarheid in wijk- en kerngericht werken	2008
Leefbaarheidsoverleg Montferland (structureel)	2008
Thema Opvoeding	
Het huidige beleidsplan en het convenant krijgen alle voorrang bij de uitvoering.	2007-2010
Haalbaarheidsonderzoek Centrum voor Jeugd en gezin	2008
Thema Mantelzorg en vrijwillige inzet	
Verbreding ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet naar hele gemeente Montferland	2008
In het Wmo-loket wordt een informatiepunt mantelzorg ingericht.	2008
Concrete vormen van respijtzorg voor mantelzorgers worden ingezet.	2008-2010
De oppasservice wordt verbreed naar de hele gemeente Montferland.	2008
Het lokale beleid op het gebied van mantelzorg en vrijwillige inzet wordt uitgevoerd door de lokale instellingen, terwijl inhoudelijke ondersteuning plaatsheeft door het VIT. Over twee jaar wordt besloten over de structurele inzet van CVTM- en cpggz-gelden.	2009
Thema Individuele participatie	
Programma Activering en participatie	2008
De komende jaren wordt ingezet op het vinden en (verder) toepassen van collectieve voorzieningen die individuele verstrekkingen op een adequate wijze kunnen vervangen.	2008-2010
Met de lokale welzijnsinstellingen en andere adviseurs zullen de komende jaren afspraken worden gemaakt om in te zetten op preventieve acties gericht op de individu.	2008-2010
In overleg met onderwijsinstellingen worden vraaggericht cursussen en opleidingen aangeboden die gericht zijn op de doelgroepen van de Wmo.	2008-2010
Er wordt ingezet op versterking van de relatie tussen Wmo, Wwb en Wsw.	2008-2010
De gemeente Montferland reikt jaarlijks de Wmo-stimuleringsprijs uit.	2007-2010
Thema Maatschappelijke opvang	
Vaststellen beleidskader maatschappelijke opvang.	2007

TOT SLOT

Met deze kadernota gaat de Wmo in Montferland echt van start. Een nieuwe wet betekent ook nieuwe methoden uitvinden, een lokale werkwijze ontwikkelen en innovaties zoeken. Deze kadernota is 'beperkt' tot de prestatievelden van de Wmo. Wellicht dat in de toekomst nieuwe verbindingen worden gelegd, waarmee mogelijkheden ontstaan om mensen met een beperking nog meer te betrekken bij de samenleving. Terreinen als sport of cultuur kunnen hierbij wellicht een functie gaan vervullen. De toekomst zal dit uitwijzen. Duidelijk is dat de Wmo niet op zich staat, maar een instrument is om verbindingen te leggen die voorheen niet werden gelegd. Het is dan ook een uitdaging om de komende jaren blijvend te zoeken naar nieuwe, versterkende ontwikkelingen.

In de komende jaren zal worden ingezet op een verdere integrale aanpak van Wmo-vraagstukken binnen de gemeente. Dit betekent niet alleen burgerparticipatie en nauw overleg met aanbieders in de keten wonen-welzijn-zorg, maar ook verregaande samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen als Sociale Zaken, Maatschappelijke Ontwikkeling, Openbare Werken en Ruimtelijke Ordening.

Deze kadernota betekent dus de feitelijke start van de Wmo in Montferland. De komende jaren zal de gemeente Montferland de Wmo moeten 'ontdekken'. Nieuwe mogelijkheden zullen zich aandienen, nieuwe verbanden zullen worden gelegd. Er zullen nieuwe ervaringen worden opgedaan. De komende jaren kan de Wmo dan ook worden gezien als een groeimodel, waartoe deze kadernota de eerste aanzet geeft.